NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

POLITICA, LITERATURA, ŞTIINŢA ŞI ARTA

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR:
C. RADULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

ABONAMENTUL:
In România un an (48 NUMERE). 10 lei
„ şease luni . . . . . 6 „
In toate ţările uniunei poştale un an 12 „

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Bucureşti, Calea Victoriei 60. Pasagiu No. 3
DIRECŢIA
Bucureşti, B-dul Ferdinand 55.

UN NUMĂR.
25 Bani

Se găseşte cu numărul la principalele librării şi la depozitarii de ziare din ţară

Preţul anunţurilor pentru o pătrime de pagină 10 lei.

No. 4. DUMINICĂ, 21 NOEMBRIE 1910 Vol. IX.

SUMARUL

NOUTĂŢI:

Către cititori — Discuţia asupra prerogativelor regale. — Tolstoï. — Ecouri din lumea politică şi literară.

CESTIUNI SOCIALE:

C. RADULESCU-MOTRU. *Polemicile pătimaşe.*
MARIA C. BUŢUREANU. *Femeile în Scandinavia.*
ARTHUR FILDER. *Idealul sionist.*

LITERATURA:

LEO TOLSTOÏ. *Domnul şi Diavolul.*
NICOLAE PORA. *Un erou.*

PSIHOLOGIE:

IOAN DRAGU. *Mania colecţionarilor.*
I. NISIPEANU. *Activi şi contemplativi.*

NOTE ŞI DISCUŢIUNI:

O. TAFRALI. *Răspuns d-lui N. Iorga.*
E. LOVINESCU. *Epilog la o scrisoare.*
GEORGE V. HANEŞ. *Istorie militară.*

TRIBUNA CITITORILOR. TEATRU-MUZICĂ. FINANŢE ŞI COMERŢ.

NOUTAŢI

Către cititori,

Cu începere de la 31 Octombrie, s'a introdus în organizarea Nouei Reviste Române *următoarele îmbunătăţiri.*

Localul Administraţiei şi Redacţiei s'a mutat în centrul Capitalei: Pasagiul Soc. Imobiliare No. 3, (Intrarea prin Calea Victoriei 60 şi Str. Academiei 19).

Cititorii şi abonaţii noştri vor putea să-şi procure de la Administraţie nu numai numerile din revistă, ci şi cărţile şi obiectele cari se vor anunţa pe paginile noastre rezervate anunţurilor.

De la această dată s'a adăogat Nouei Reviste Române încă opt pagini, astfel că exemplarele vor fi de aci înainte de 24 pagini, în loc de 16 pagini câte au fost până acum.

In aceste opt pagini au fost introduse rubrici noui, cari vor ţine pe cititori în curent cu întreaga mişcare culturală a timpului.

S'au făcut demersurile necesare pentru ca acei ce împărtăşesc programul revistei să aibă pe viitor un control mai eficace în însăşi Administraţia şi Redacţia Nouei Reviste Române. *In acest scop, după o învoială prealabilă intervenită între coproprietari, s'a decis în principiu, transformarea unei pătrimi cel puţin din capitalul revistei în acţiuni la purtător, care să poată fi cumpărate de către cititori.*

Condiţiunile de subscriere şi drepturile rezervate subscriitorilor se vor face cunoscute printr'un anunţ special.

Caracterul de revistă independentă va fi păstrat şi pe viitor. Vom căuta chiar să accentuăm şi mai mult acest caracter, contra tuturor suspiciunilor, adesea ori rău intenţionate, venite din partea unora. Noua Revistă Română, *aşa cum s'a mai spus în programul publicat la 1 Ianuarie 1900* — îşi propune să oglindească mişcarea socială şi literară a timpului, aşa cum această oglindire se poate face într'o conştiinţă înzestrată cu toată critica ştiinţei contimporane. Rolul la care ea tinde, este să întărească printr'o activitate bine susţinută, încrederea opiniunei publice în judecata celor competenţi şi liberi de orice prejudiţii; încredere atât de necesară într'un stat democratic şi din nenorocire atât de des ameninţată prin polemicile pătimaşe ale presei zilnice.

Direcţiunea.

Discuţia asupra prerogativelor regale

Svonul aducerei partidului conservator la guvern a adus, cum era şi natural, în discuţie prerogativele regale. Are M. S. dreptul de a aduce la guvern ori şi ce partid? Partidul conservator, care se crede ales de M. S. răspunde negreşit afirmativ. Partidul conservator-democrat se crede obligat a răspunde negativ.

Discuţia este însă pusă pe un teren greşit.

Prerogativele regalităţii, în toate statele constituţionale, nu sunt nişte drepturi, cari să pot determina prin litera legei, ci prin uz, şi mai ales prin tact. După litera legei, Regele Angliei ar trebui să fie un autocrat mai mare ca Ţarul Rusiei; cu toate acestea în fapt el este cel mai puţin autocrat Rege constituţional.

Nu litera legei, ci uzul şi mai ales tactul Regelui însăşi, decid de aplicarea care se va da prerogativelor regale. Regele în principiu are toată puterea, — în principiu, are dreptul să fie şi arbitrar, — dar în realitate, el are numai puterea să facă aceea ce este în folosul poporului său, şi prin aceasta, aceea ce este şi în folosul său propriu. D-zeu, zicea un filosof, are în credinţa noastră puterea să facă ori-ce, dar în realitate el lasă să se urmeze determinismul mecanic al naturei... Aşa şi Regele. El poate face ori-ce în principiu, dar în realitate el procedă aşa cum este mai bine.

Prin urmare discuţia trebue să se întindă, nu asupra aceea ce ar putea face Regele dacă ar vrea, ci asupra aceea ce trebue să facă Regele spre a fi spre folosul său şi al poporului său.

Odată pusă discuţia pe acest teren soluţiunea se găseşte uşor.

Regele constituţional trebue să evite a se arăta arbitrar. „Arbitraritatea" este în aparenţă un semn de autoritate, dar în logica firească a vieţei sociale ea este un semn de slăbiciune.

Un Rege care se arată arbitrar îşi asumă o prea grea răspundere: căci la arbitrarul Regelui răspunde de obiceiu arbitrarul cetăţenilor.

Când Regele face ce vrea, atunci cetăţenii încep şi ei să ceară ce vor, permis şi ne permis. Astăzi cer un guvern, mâine cer preţuri la grâu (in Portugalia ţăranii cereau Regelui înlăturarea crizei viticole) sau cer ieftinirea traiului. De acest arbitrar din dorinţele cetăţenilor, un Rege înţelept nu scapă de cât renunţând la arbitrarul său propriu.

Când poporul ştie, că are guvernul pe care singur şi-l alege, atunci el ştiindu-se răspunzător de alegerea făcută, se cumineşte. Din cuminţenia poporului rezultă apoi întărirea Regelui. Prin urmare, cea mai bună întrebuinţare care se poate da prerogativei regale, este ca Regele să permită ca poporul să-şi aleagă singur guvernul.

C. R.-M.

Tolstoï

O tristă veste m'a făcut să închin câteva rânduri de slavă pioasă apostolului religiunei bunătăţiei, geniului interpret al filozofiei iubirei. Eram să iau eri condeiul pentru a protesta în contra ciudatelor explicaţiuni ce se dedeau cu privire la pretinsa „fugă" a lui Tolstoi. Dar m'am gândit că prea sunt nesocotite. Cine cunoaşte pe apostolul din Yasnaja-Polyana nu s'a mirat de loc de hotărârea lui eroică de a rupe, în pragul morţei, cu felul falş de viaţă în care era silit să trăească şi a petrece puţinele zile ce-i vor mai fi fost dăruite în deplină conformitate cu doctrina lui.

Cât trebue să fi suferit bătrânul Tolstoi de contradicţiile în care trăia! El propovăduea întoarcerea la viaţa naturală era convins că simplicitatea traiului ţărănesc e mai potrivită cu adevăratul rost al vieţei—şi trebuia să trăească în mijlocul unui lux exagerat. Locuinţa lui—un palat. Liniştea lui adesea turburată—nu de admiratori şi credincioşi, căci aceştia nu-l supărau niciodată—ci de nobili curioşi, cari voiau să aibă onoarea de a fi prânzit cu dânsul, sau de oameni de afaceri. La masă, el, îmbrăcat într'o simplă bluză ţărănească, era servit de doi lachei în haine negre. Persoana lui, convorbirea şi scrierile sale erau exploatate cu lacomie de fiii şi soţia lui. Nici că se poate închipui mai mare constrângere de cât a nu fi lăsat să dărueşti pe dată omenirei ideile pe care ţi le inspiră Dumnezeu!

Căci nu cred să existe cineva, care să se îndoească de sinceritatea doctrinei lui Tolstoi. Citindul, eşti pătruns de accentul plin de căldură pornit din inima lui. A simţit aceeace a scris; n'a înşirat vorbe. Toţi cari au avut norocul să-l vadă au rămas fermecaţi de bunătatea lui îngerească. Simplu în ţinuta lui, neavând în buzunar decât câte-va copeici, fără îndoială că şi-ar fi împărţit averea cu ţăranii dacă ar fi fost lăsat în voe.

Predicând cu fapta, Tolstoi s'a făcut agricultor, a trăit laolaltă cu ţăranii, care, atraşi de virtutea lui, aveau pentru dânsul un adevărat cult. Cu vorba a însufleţit pe mulţi învinşi ai soartei care nu ştiau că în însăşi sufletul lor se găsea izvorul tămăduirei.

Nu cunosc în ce măsură colonia tolstoiană a realizat fericirea evangelică promisă de fondator. Incercarea ei făcută de însuşi Tolstoi împreună cu plugari din vecinătate rămâne însă o manifestare de înaltă morală, menită să umbrească lipsurile veacului expirat.

Şi nu de nevoe, nici din naştere a adoptat Tolstoi viaţa simplă. Urmaş de nobilii, crescut în bogăţie şi lux, fiind ofiţer şi luând parte la războiul Crimeiei iar în timp de pace călătorind şi petrecând în societatea nobililor apoi bogat proprietar de pământ, el s'a făcut pe rând învăţător de şcoală, cismar şi plugar, pentru ca să cunoască toate stările.

Din această experienţă a lucrurilor şi oamenilor, Tolstoi s'a ales cu bunătatea şi mila şi cu o simpatie lărgită pentru toată omenirea.

Incă din anul 1878 Tolstoi a început să răspândească ideile sale religioase şi morale. El se adresează tuturor oamenilor, fără deosebire de confesiune visând convertirea tuturor la creştinismul primitiv. „Cine înţelege doctrina lui Chrîst, va avea credinţă în el, căci această doctrină e adevărul"—ne spune Tolstoi în opera *Religia mea*. Mai târziu, pentru a dovedi necesitatea de a ne întoarce la concepţiile originale ale lui Isus, arată în scrierea *Evangelii* că Dumnezeu fiind spirit şi trebuind să fie adorat cu spiritul, meditarea Sfintei Scripturi ajunge credincioşilor şi face de prisos orice cult extern.

Morala lui Tolstoi e curat evangelică; se poate rezuma în următoarele cinci porunci: iubeşte pe aproapele tău, nu comite adulter, nu te lega cu jurământ niciodată, nu întrebuinţa violenţa împotriva nimănui, nu urâ pe oamenii de altă rasă. Convingerea lui Tolstoi e că s'ar putea realiza pe pământ idealul de înfrăţire omenească dacă fiecare ar renunţa la interesele egoiste. El ne sfătueşte chiar să ne ferim de afecţiunile şi prieteniile particulare, pentru a ne devotă din toată inima colectivităţei. Fericirea curată şi adevărată o vom găsi în cultura sufletului nostru, în simpatia cu toţi oamenii, cu toate fiinţele, cu întreaga natură şi în aspiraţia către ideal.

O observaţie fecundă a lui Tolstoi e aceea a zădărniciei tuturor încercărilor de reformă socială pe calea decretelor şi a legilor. Reformele sociale nu se pot realiza cu sila; pentru a fi reale şi temeinice, trebue să izvorască din adâncimile conştiinţei fiecărui om.

Inzestrat de minune cu multe însuşiri sufleteşti, Tolstoi a avut curajul să renunţe la prerogativele naşterei şi averei pentru a se devota apostolatului religios şi a învăţa pe desmoşteniţii de soartă să trăească viaţa cea adevărată. In secolul nostru utilitarist, Tolstoi a dovedit că toate serviciile diplomaţiei, politicei, ştiinţelor şi industriei nu fac atâta omenirei cât o rază de ideal întăritor.

G. Aslan

La Administraţia revistei, în Pasagiul Soc. Imobiliare No. 3 (Intrarea prin Calea Victoriei 60 şi Str. Academiei 19, se găsesc de vânzare pentru cititorii noştri cu preţ scăzut:

Colecţiunea volumelor apărute din *Noua Revistă Română*:

Volumele I—IV (Prima serie) cu 5 lei volumul.
Volumul V—VIII, 3 lei volumul.
Volumul IX (în curs de apariţie). Abonament anual 10 lei.

Din *Studii filozofice* vol. I, lei 5.
Vol. II—IV, 3 lei fiecare volum.
Vol V (în curs de apariţia), lei 6.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română), Lei 6.

Biblioteca editată de *Noua Revistă Română*, 15 bani volumul. Au apărut până acum:

No. 1. In zilele noastre de anarhie de C. Rădulescu-Motru.
No. 2. Sufletul neamului nostru de C. Rădulescu-Motru.
No. 3. Contractul muncei de D. Negulescu.

Cultura română şi politicianismul (ediţia III-a Socec) de C. Rădulescu-Motru cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic şi democraţia conservatoare de C. Rădulescu-Motru. Preţul 50 bani.

ECOURI DIN LUMEA POLITICĂ ŞI LITERARĂ.

Sub direcţiunea D-lui Al. Bădărău a apărut: „**România viitoare**“ revistă lunară destinată a fi citită de toate stratele sociale şi cu deosebire de fruntaşii satelor.

Redăm aci din cuvintele de introducere.

Dela 1907 încoace, s'a schimbat întreaga noastră activitate socială: s'au creeat legi nouă, unele mai bune, altele mai pripite; s'au dat la iveală programe de activitate pentru viitor; s'au înfiinţat şi se înfiinţează instituţiuni mai ales economice.

Socotim că-i vremea, când ori-ce român iubitor de ţara lui, să puie umărul pentruca să ajute la regenerarea neamului său.

O activitate fără seamăn se observă la oraşe, o nădejde mare şi-au pus ţăranii în noi orăşenii. Suntem la o cotitură prea însemnată a vieţii noastre sociale şi binele ori răul acestei ţări depinde de calea ce vom apuca-o pentru viitor.

Nimeni nu poate tăgădui, că preocuparea oamenilor politici ai ţării este mai mult vindecarea boalei materiale, de care suferă cumplit poporul întreg şi că lasă în rândul al doilea educaţia sufletească.

Credem că, odată cu deslegarea problemelor economice pentru viitor, suntem datori să preparăm şi sufletele pentru îndrumarea lor pe calea binelui şi adevărului.

După atâtea sguduiri, nu uităm o clipă că sunt peste 5 milioane de ţărani, care au dreptul la viaţă. Ei ţin ochii spre noi, aşteaptă cu drept cuvânt o îndreptare adâncă a stări lor.

Ţinta noastră este să ajutăm la vindecarea rănilor sociale, de care suferim, să deprindem pe concetăţenii noştri să-şi iubească ţara din tot sufletul lor ca pe ei înşişi, să fie adânc convinşi că neamul lor are o menire în lume şi deci să aibe un cult adânc pentru trecut şi pentru faptele mari din vremea noastră. Cultul strămoşilor să-l sădim şi să-l cultivăm cu îngrijire în sufletele tinere, căci nimic nu-i mai înălţător de cât atunci, când, la ori-ce faptă a ta, te gândeşti la strămoşii şi la cei ce vin după tine.

Prin revista „România Viitoare“ râvnim să ajutăm cu sufletele noastre la regenerarea ţării: vom lupta ca să se menţie instituţiunile bune şi folositoare, să se îndrepteze cele rele, să se creeze cele necesăre, vom căuta să trezim în sufletele tuturor fraţilor noştri iubirea raţională de patrie, iubirea de trecutul şi viitorul întregului neam românesc.

Nu vom uită un moment că numai atunci se ajunge la adevărata şi trainica fericire socială a unui stat, când cetăţenii lui desfăşură o muncă stăruitoare şi perseverentă, condusă de o minte clară şi disciplinată.

Muncă, ordine în toate şi disciplină socială severă, iată deviza revistei „România Viitoare“.

* * *

Cu începere dela 12 Noembrie avem în Bucureşti o nouă revistă literară:

Căminul nostru. Revista apare sub îngrijirea d-lui Boteni. In „cuvânt înainte“ găsim următoarele... cuvinte drăgostoase pentru public (în acelaş timp răutăcioase pentru toate cele l'alte reviste trecute, presente şi viitoare):

Căminul Nostru e revista de literatură a unui grup de scriitori, cari cred a fi ghicit dorinţa publicului.

Revistele de acest fel, încercate până acum, aveau o notă răsboinică; se scriau acolo şi rânduri pline de răutate, iar răutatea a fost totdeauna un element dizolvant.

Cititorii au tăiat foile la un număr, la două. Au asistat la duelarea prin fraze, au zâmbit, s'au încruntat p'alocurea şi când au văzut că adversarul, considerat sdrobit subt „lovitura de graţie“, se ridică şi atacă din nou, au înţeles că lupta nu mai are sfârşit şi şi-au îndreptat atenţia în altă parte, cum pleci de la circ, când atleţii nu se pot birui.

Publicului nu-i place lupta care degenerează în personalităţi; numai asta poate fi explicaţia, cum au încetat una după alta revistele literare săptămânale. Pentru că, de citit se citeşte acum la noi multă literatură naţională.

N'avem însă o revistă săptămânală, care să nu reprezinte nici cutare ambiţie, nici cutare presupusă nouă îndrumare estetică. N'avem o revistă de literatură, de informaţie literară, a cărei dimineaţă de ţapariţie să fie aşteptată cu fior de surprindere.

N'apare în Bucureşti acum nici o revistă iubită de public şi care să nu rănească pe nimeni,

Căminul Nostru vrea să umple acest gol.

Vom publica bucăţi de proză şi poezie semnate de nume cunoscute.

Vom ţine publicul în curent cu noutăţile literare din cursul săptămânei, vom face aprecierea operelor de interes general şi vom avea casă deschisă pentru talentele tinere, cari vor bate la uşa noastră.

Vom publica câte ceva şi din literatura populară, pentru că e cea mai bogată şi mai frumoasă moştenire de la strămoşi.

Cât de cât, căutăm să avem cu noi şi pe cei cari, aşezaţi în sate depărtate, aşteaptă rândul scris şi cred în el, ca în litera evangheliei.

Un cunoscător va ţine publicul în curent cu mişcarea literară la Românii din alte state.

— Program prea încărcat, va zice cineva,

Da, recunoaştem şi noi, dar vom munci cu drag şi vom face ce vom putea, după priceperea noastră.

Ne vom feri de polemici şi nu vom răspunde la atacuri. Nu vom arunca nici chiar piatra pe care omul cel mai paşnic o svârle în câinele. care-l latră din şanţ.

Eşim în lume cu acest plan şi avem încredere în puterile noastre.

Pace şi voe bună cititorilor!

A apărut:

Biblioteca editată de „Noua Revistă Română“

No. 1. *In zilele de anarhie* de **C. Rădulescu-Motru.**
„ 2. *Sufletul neamului nostru* de **C. Rădulescu-Motru.**
„ 3. *Contractul de muncă* de **Dem. Negulescu.**

PREŢUL UNUI NUMĂR 15 BANI

IONESCU-QUINTUS

CĂSNICII...

— ROMAN DIALOGAT —

PREȚUL 3 LEI

ALBERT BAER
BUCUREȘTI, NUMA POMPILIU 7
1910

A APĂRUT

un volum elegant, de 112 pagini, cu poveți foarte folositoare ambelor sexe, intitulat:

SECRETELE SEXUALE

de D-rul GRUNFELD

cu următorul bogat și prea interesant conținut:

VIRGINITATEA.—MENSTRUAȚIA.—SARCINA.—AVORTUL. VAGINISMUL. — AFRODIZIA. — SUCITURILE. — ONANIA. POLUȚIUNILE.—NEPUTINȚA.—BLENORAGIA LA BĂRBAȚI, FEMEI ȘI COPII. — BLENORAGIA ȘI CĂSĂTORIA. — ȘANCRUL. — SIFILISUL DOBÂNDIT ȘI MOȘTENIT. — SIFILISUL ȘI CĂSĂTORIA.—INLĂTURAREA BOLILOR SEXUALE.

Această interesantă scriere va aduce desigur multă lumină și destulă liniște în sufletele veșnic chinuite de misterioasele probleme și boli sexuale.

„SECRETELE SEXUALE" nu trebue deci să lipsească din nici o casă, ci să fie citite și cu drag păstrate de toate famillile, ce se interesează cu adevărat de viitorul și sănătatea copiilor lor, spre a-i îndruma în viața sexuală și a-i feri de boli primejdioase.

PREȚUL 1 LEU

De vânzare la librăria LEON ALCALAY, București *Calea Victoriei*, precum și la toți librarii și depozitarii de ziare din *Capitală* și *provincie*.

Un proroc, poate nu ca d. P. P. Carp!

— Ce vrea să înțeleagă. Take, cu transformarea colegiului minciună într'un colegiu realitate?

— Foarte simplu: Colegiul al III-lea va deveni o realitate, iar cele l'alte două colegii, I și II, vor deveni o minciună!

CESTIUNI SOCIALE

POLEMICILE PĂTIMAȘE

Cine crede, că adevărul și idealul stau într'o lume în afară de noi oameni; și cine crede mai ales, că nouă oamenilor nu ne este dat decât să prindem pasiv în conștiința noastră, ca într'o oglindă, aceea ce este adevăr și ideal din lumea din afară, acela, fără îndoială, nu poate să aibă decât un suveran dispreț pentru polemicile pătimașe cari agită timpul nostru!

Adevărul și idealul stau așa de frumos în lumea lor! pentru ce să le mai pătezi tu, om, cu patimile sufletului tău? Redă-le cât mai impersonal. Ferește-te cât mai mult de interesele și năzuințele tale personale! Datoria ta de om iubitor al frumosului, binelui și adevărului, este să te reculegi, pentru ca să intre cât mai intacte în conștiința ta razele cari vin dela idealul adevărului, binelui și frumosului!

Așa credeau înțelepții cei vechi, și de aceea ei să apropiau așa de mult de tipul contemplatorului. Toată străduința lor, a acestor înțelepți de altă dată, era ca să-și deschidă o fereastră spre lumea eternă a idealului: lume care ar fi existând după ei undeva dincolo de conștiința omenească!

Și natural, fereastra pe care și-o deschideau ei, înțelepții cei vechi, era o fereastră tot așa de rigidă ca și lumea cea eternă spre care să privea; ea era acea ce cunoaștem în școală sub numele de logică formală și scolastică.

De această credință ne-am depărtat foarte mult, noi cei de astăzi. Știința modernă ne-a distrus cu desăvârșire iluzia lumei eterne, care ar fi existând în afară de noi! Toate afirmările științei moderne conchid la o concepție cu totul opusă și care s'ar putea rezuma în următoarele:

Conștiința omenească nu este oglinda în care vin să se resfrângă razele unei presupuse lumi a idealului, ci este isvorul din care țîșnește idealul însuși. Aceea ce numim noi adevăr, bine și frumos, nu stă într'o realitate dincolo de experiența vieții noastre sufletești ci adevărul, binele și frumosul sunt imanente acestei vieții; se nasc, cresc, și dispar cu această viață. Din sbuciumările conștiinței noastre răsar razele ori și cărui ideal, pe cari apoi noi le proiectăm, prin ilusie, pe cerul unei lumi, care ar fi existând etern în afară de noi!

Odată cu îndepărtarea noastră dela vechia credință,—credință pe care filosoful Platon a poetizat'o așa de frumos—dispare pentru noi și utilitatea logicei formale, și se impune în schimb utilitatea unei logici, prin care adevărul nu se contemplează, cum se contemplează stelele cerului pe o noapte frumoasă, ci prin care adevărul se cucerește..

Și adevărul se cucerește, cum? El fiind produsul conștiinței noastre, se cucerește prin o biruință asupra deprinderilor instinctive și rutinare ale conștiinței însăși; prin suprimarea acelor reacțiuni sufletești, de care sunt legate egoismul și eroarea....

Dar cum să le poți cunoaște aceste reacțiuni, dacă nu le dai ocazie ca ele să se desfășure? Cum poți să aduci o îndreptare la vadul unui râu, pe care nu-l vezi cum curge?

Acela care vrea în mod serios să îndrepte vadul unei ape, măsoară bine adâncimea și intensitatea torentului, constată precis înclinațiunile terenului și consistența acestuia, și multe altele, și apoi se apucă să-și facă planul...

Tot așa acela care argumentează pentru găsirea adevărului trebue să înceapă prin a cunoaște vadul conștiinței omenești, așa cum acesta să formează înainte de orice constrângere ideală...

Acum să aplicăm aceste speculațiuni teoretice la viața noastră socială.

La noi sunt așa de multe polemici pătimașe! La noi tot ce se scrie are o notă răsboinică! La noi personalitățile se resfață prea mult, cum observă cu desolare revista *Căminul nostru*, apărută zilele trecute!

Negreșit așa este; dar poate fi altmintreli?

Conștiința neamului nostru românesc poate ea să se desfășure lin și ordonat cum se desfășură conștiința neamurilor bătrâne? Tinerețea nu e ea oare împreunată cu sgomot și sbucium?

Unde este el, adevărul acela, pe care să-l luăm numai cu mâna și să-l așezăm, ca pe un felinar, în mijlocul nostru?

Nici unde. Adevărul trebue găsit în noi, în sbuciumările conștiinței noastre. De aceea trebue să ne lăsăm să trăim; să permitem să se desfășure deprinderile adunate în curs de secole, și în urmă numai, după ce ne cunoaștem, să ne îndreptăm.

La țară, săteanul și boerul la fiecare două vorbe înjură; la oraș, lucrătorul și patronul la fiecare trei vorbe înjură; și noi, literați, învățați, oameni politici, să stăm contemplativi în admirația adevărului și frumosului? Dar nu suntem și noi fii acestei țări?

De unde să luăm noi deprinderea discuțiilor liniștite, când în vinele noastre curge impetuosul torent al trecutului răsboinic...

Nu, nu; nici o liniște, căci aceasta ar fi fățărnicie. Într'o conștiință tânără, ca a neamului nostru, tot ce este patimă este natural. Românul care discută.... este pe jumătate: Românul gata de răsboi!

Să nu disprețuim dar polemicile pătimașe; ele constituesc astăzi singurul drum natural, pe care se va ajunge odată și odată la o cultură proprie națională.

Faptul că avem polemici pătimașe este o dovadă că ne interesăm la discuțiile ce se produc.

Cei delicați de sentimente să înțeleagă și să ierte.

C. Rădulescu-Motru.

Colecțiunea primelor opt volume din **Noua Revistă Română** *se găsesc de vânzare la Administrație, pe prețul de 5 lei volumul.*

FEMEILE ÎN SCANDINAVIA

„E nimerit a se ceti şi a se medita rândurile ce urmează" zice d-l dr. Zosin în cele câteva cuvinte ce preced traducerea ce o face d-sa dintr'o *încercare de psichologie scandinavă* scrisă de baroneasa J. Michaux.

Intr'adevăr a ceti traducerea citată e uşor şi foarte plăcut. A medita însă cele citite „în vederea unei acţiuni spornice pentru întărirea şi înălţarea poporului nostru"—aceasta, ni se pare nouă, e mai greu. Greutatea vine dela deosebirea prea mare ce există între noi şi poporul scandinav. Şi nu ştim câtă vreme va trebui să treacă pentru a-l ajunge.

Cum se face însă de Scandinavii sunt aşa de înaintaţi şi noi atât de departe de ei?

Temperamentul—răspund unii.

O parte de adevăr este, în acest răspuns. Restul însă e datorit femeilor din Scandinavia, care au ştiut să se folosească de toate ideile stimulente ale marilor lor scriitori ca *Ibsen* şi *Bjoernson* contribuind prin muncă energică la prosperarea poporului.

Alcoolismul şi prostituţia—cele două mari plăgi ale societăţii—prin femei au fost îndepărtate. Stabilirea raporturilor frăţeşti dintre sexe revine de asemenea mişcării femeniste, care de vreo câteva zeci de ani a progresat mult.

Scandinavia întăreşte în sfârşit şi mai mult constatarea făcută de-a lungul istoriei umane, că gradul de civilisaţie a unei naţiuni se măsoară după gradul de consideraţie ce se dă femeilor şi că unde femeile sunt conştiente, poporul propăşeşte. Chiar baroneasa Michaux zice că Femenismul din Scandinavia—esenţialmente naţionalist şi moralizator—a contribuit cu mult la îmbunătăţirea culturei populare.

E foarte adevărat însă, că aici femeea nici odată n'a fost considerată inferioară bărbatului. In toate timpurile ea a fost considerată ca tovarăşa lui, ca sprijinul lui. Spre deosebire de femeea latină, cea scandinavă n'a fost nici inspiratoarea şi nici seducătoarea ci numai ajutorul, colaboratoarea cea mai fidelă a bărbatului.

Ceeace a mai ajutat pe Scandinave a fost şi faptul fericit că aici ca şi în Anglia—codul civil n'a suferit influenţa lui Napoleon. Legile scandinave n'au fost niciodată împotriva femeei; din potrivă ele permiseră femeilor să fie stăpâne în căminul lor. Modificându-se codul sub influenţa dreptului germanic, egalitatea morală dintre sexe fu păstrată prin tradiţie.

Pentru aceasta chestia femenistă e privită cu multă simpatie. Faptul se mai explică şi prin aceea că femenismul de aici e ceva raţional. Aici se face femenism pentru umanitate şi nu pentru femee. Iar terenul e unul din cele mai potrivite, de oarece aci domneşte egalitatea claselor, libertatea personală cât şi simplicitatea vieţei şi a moravurilor unită cu demnitatea.

Influenţa femeilor se simte absolut în toate ramurile activităţii acestui popor şi toate instituţiile se resimt de interesul ce-l pun femeile în toate.

*

Mai întâi în *educaţie*. Femeile au priceput că punând în contact zilnic pe băeţi şi pe fete, dorinţa de a se vedea pe furiş dispare şi că obişnuindu-i a privi în faţă realităţile vieţei, vor fi siliţi să înţeleagă mai bine ceeace trebue să facă spre folosul lor. Pentru aceasta coeducaţia se practică pe o scară întinsă.

In vederea educaţiei fizice fetele nu sunt oprite dela nici un sport. Băeţi şi fete fac excursiuni lungi, împreună, nesupraveghiaţi. Raporturile dintre ei sunt cele mai respectoase deşi sunt lăsaţi în cea mai mare libertate.

Gimnastica suedeză a fetelor e renumită în toată lumea. Se mai pune preţ şi pe înotare şi danţuri naţionale; se face patinaj mult şi exerciţii cu *sky*.

Băeţi şi fete se iau la întrecere şi nimeni nu găseşte să zică nimic de rău.

Scolile menajere sunt în floare. Există 4 şcoli şcoli normale menajere. Cea din Upsala cuprinde bucătărie, spălătorie, cusut, croit, facerea conservelor, a pâinei şi a dulciurilor; higiena, puţină medicină şi bucătărie pentru bolnavi, chimie alimentară studiind elementele nutritive din fiecare fel de bucate. Tendinţa este de a se răspândi cât mai mult învăţământul menajer la ţară.

La Stockolm mai e o şcoală de puericultură sau pentru dădace de copii unde se cresc copiii până la 2 ani. Aici nu se ţin în braţe copiii până la 10 luni, pentru a nu le sminti oasele şi creerii. Asemenea se lasă copiii să plângă odată pe zi pentru a li se desvolta plămânii.

Copiii în general sunt preservaţi de pericole prin educaţia ce li se dă. De mici învaţă a înota, a mâna caii etc.

Lucrul tâmplăriei se predă chiar din şcoala primară. Femeile singure îl practică.

Sunt şcoli pentru copiii săraci unde se lucrează: perii, fileuri, lemnării, panere....

Fetele de ţăran, care-s instruite nu-şi părăsesc satul; ci iau parte la exploataţiile agricole.

Pentru scandinave scopul vieţei este căsătoria, cu condiţie numai de a se realiza nu numai o unire fizică şi sentimentală, dar acordul a două voinţe şi a două conştiinţe.

Copiii dela nursery trec la şcolile froebeliene apoi în cele primare continuând viaţa de familie. Femenismul de aici are desideratul de a obţine admiterea fetelor în toate şcolile Statului. Scopul educaţiei lor este de a face femei desăvârşite dându-le o instrucţie practică şi pozitivistă şi făcându-le să cunoască lumea şi viaţa reală.

Se luptă mult contra sentimentalismului şi a idealităţii convenţionale precum şi în contra inocenţei care se confundă cu ignoranţa. In Scandinavia nu este subiect oprit fetelor, datorită mamelor, care au ştiut să le insufle modul în care trebue să ee ceea ce li se

prezintă. Băeţii şi fetele discută orice, fără ruşine sau ipocrizie. Plagile sociale sunt discutate de fete care vor fi soţiile şi mamele de mâine. Ele fac parte din liga contra Prostituţiei ca şi din asociaţiile antialcoolice.

Ele mai duc campanie contra traficului cu femeile albe interesându-se de ridicarea femeilor căzute. Această higienă morală face ca sentimentul valorii personale să fie foarte desvoltat. „Slăbiciunea femeească" nu e cunoscută aci. Orice abatere dela purtarea regulată nu are o scuză vulgară şi materială ci e vorba negreşit de ceva neobişnuit—moral în orice caz. Femei întreţinute nu există. Orice protecţie e luată ca semn de inferioritate. Aşa că o latină dusă în Scandinavia nu s'ar simţi bine, şi nici n'ar putea înţelege unele scrupule ale bărbaţilor de acolo. Aşa Marc Hélys spune că o franceză călătorind cu un suedez şi trebuind să se oprească noaptea la un otel, primi o odae alături de a tovarăşului ei. Ea însă peste noapte încue uşa. A doua zi suedezul îi bănui zicându-i că-i iartă ofensa cunoscând moravurile din Franţa.

Căsătoria este legătura a două personalităţi fără a se confunda una cu alta. Amorul nu contopeşte fiinţele şi nu amestecă sufletele; armonizează numai două individualităţi.

Divorţul tragic nu se cunoaşte. Cei mulţi divorţaţi continuă a fi buni prieteni. Unii din ei prind mai multă dragoste după divorţ. Aşa că divorţul nu păteză nici pe unul din soţi; iar amorul li-e mai realist şi mai subtil.

Copiii sunt trataţi în oameni mari. Dela 6—7 ani nu mai au nevoe de bone.

*

In *viaţa economică* rolul femeilor e considerabil. Ele lucrează pământul cu stăruinţă şi numai mulţumită lor consecinţele resbelului din timpul lui Carol XII nu se simţiră prea mult.

Influenţă fericită avură femeile şi asupra desvoltării *industriilor* de artă. Nici într'o ţară ca în Suedia industria casnică nu-i mai înaintată. Asemenea şi arta decorativă.

In vremile vechi femeile erau foarte industrioase. Ele pregăteau tot, până şi lumânările, cu care se luminau acum 100 de ani. Cu introducerea industriei mari ele fură scutite de multe ocupaţii. Având timp liber să se gândească şi la situaţia lor şi văzând-o nu tocmai înfloritoare, se puseră să se instruiască—ceeace dădu naştere mişcării femeniste de azi. Acum toate femeile lucrează, căci ele nu voesc să fie numai o podoabă. Şi când nu sunt forţate la muncă de nevoia materială, ele lucrează din trebuinţa morală pentru a-şi întrebuinţa forţele şi pentru a-şi afirma valoarea individulă, independenţa lor. Azi învăţământul profesional e foarte răspândit: desvoltarea lucrului de mână, a economiei casnice moderne, întoarcerea la vechile industrii asemenea.

Foarte multe femei inteligente se ocupă cu *agricultura*, horticultura, creşterea paserilor.

Lăptăria ocupă un mare număr de femei şi nu se primesc decât fete care au făcut 2 ani studii şi practică în şcoală. Se câştigă 300 lei pe an, locuinţă, hrană şi încălzit. Unele ajung să aibă şi până la 900 lei pe an, având şi după amiaza liberă.

In afacerile publice, *în administraţie*, femeile excelează. Aptitudinea de a administra se explică prin educaţia seculară ce au suferit-o fiind obligată orice mamă de familie a-şi administra casa. Pentru aceasta azi nu există femee mai econoamă decât suedeza.

Interesul pentru chestiile sociale e foarte viu la femeile din Scandinavia. Ele făcură ca la colţurile stradelor să se vândă lapte cald pentru a împedica intrarea prin crăşme. Lor li se datoreşte construirea caselor pentru lucrători: cu o cameră sau 2, bucătărie şi spălătorie mecanică. Tot ele instituiră biblioteci pentru iarnă şi grădinele pentru lucrători în timpul verei.

*

Cele mai multe îmbunătăţiri sociale sunt consecinţele femenismului scandinav. In Suedia Frederika Bremer fu cea dintâi femee, care puse bazele femenismului revendicând *dreptul la studiu şi la lucru*. Prin 1856 această celebră scriitoare discuta emanciparea intelectuală, legală şi politică a femeilor.

Iar în Norvegia Camilla Collett prin 1855 prepară de asemenea mişcarea femenistă prin scrierile ei neîntrecute, prin stilul ce nu se mai văzuse până atunci şi ale cărei urme se găsesc până şi la Ibsen. Ea fu indignată de abuzul ce se făcea de sufletul femeesc şi de puterea ei de a iubi. Pentru aceasta îşi propuse a desrobi pe surorile ei se şi formă o asociaţie femenistă.

In Suedia se făcu „Uniunea Frederika Bremer" unde nu era vorba de revendicările femeniste ci de progresul femenin. Statutele acestei societăţi zic: „scopul este de a lucra la desvoltarea pacinică şi metodică a femeei şi la ameliorarea condiţiei morale şi materiale". Această societate caută să înveţe pe femei a cunoaşte valoarea lor de individ şi a le uşura instrucţia, luptând contra prejudiţiului că lucrul declasează sau înjoseşte pe femee. *Educaţia şi independenţa* li era deviza.

In 1884 directorul băncei Berner, convoacă 60 de persoane, femei şi bărbaţi pentru a funda *Asociaţia femenistă norvegiană*—consecinţa desvoltării simţului democratic care făcuse pe unii să înţeleagă dreptatea şi nevoia principiului că una din jumătăţile genului uman are ca şi cealaltă drepturi şi datorii în societate. Iniţiatorul, Berner, declară că a adus pe femei ca să-şi reclame drepturile ce li se cuvin; iar pe bărbaţi să acorde ceeace li se cere. Căci după ideia democratică, numai într'o societate de indivizi liberi, independenţi, bucurându-se de toate drepturile lor, se pot studia şi rezolva toate chestiile sociale.

Primele femeniste, dacă nu aveau cultura celor de astăzi, aveau norocul să trăiască în perioada de trezire şi de aspiraţii intelectuale. Plângerile Camillei Collett

găsise răsunet în inimile femeilor izolate, răspândite în toate colţurile.

Ceeace a ajutat pe femenismul scandinav de a fi primit aşa de bine de toată lumea a fost sprijinul bărbaţilor distinşi. Marii poeţi fură facliile femenismului. Ei preparară spiritele în general. Şi iată pentru ce revendicările femeniste întâmpinară mai puţine resistenţe şi sarcasme decât în alte părţi.

Asociaţia femeilor trimise broşuri, conferinţe tratând poziţia socială şi economică, educaţie şi lucrul femeilor, sănătatea lor, atitudinea lor faţă de societate, despre temperanţa, congres de pace, situaţia servitorilor.... Ele mai scoaseră şi un jurnal, ţinură conferinţe şi cursuri; deschiseră lupta contra prostituţiei legalizate arătând că vizita obligatorie este pretutindeni neeficace pentru a combate boalele; că aceasta măsură întru cât se aplică numai femeilor e nedreaptă şi că prin această reglementare se ajunge la formarea unei oaste de femei în afară de lege. Ele au în sprijinul lor pe medici şi pe jurisconsulţi de seamă.

Femeile scandinave luptă acum pentru votul politic printr'o educaţie serioasă socială. Liberalii fură deocamdată în potriva votului la femei pe motiv că ele au spirit religios şi conservator. Astăzi însă în Parlamentul norvegian poate vota oricine are 30 ani împliniţi fără deosebire de sex. Asemenea şi în Consiliile municipale. Pentru a fi ales se cere încă nişte condiţii foarte uşoare, anume de a fi contribuabil cu o sumă mică.

Femenismul scandinav are în vedere numai interesul social: higiena publică, educaţia, moralizarea, filantropia, organizarea lucrătorilor, bibliotecele populare, grădinile pentru lucrători, lupta contra alcoolismului şi a tuberculozei, traficul cu femeile albe. La Stockolm se înfiinţă *Institutul ouvrier* pentru studii sociale, de unde eşiră oratori femei ca Ellen Key.

Insfârşit pozitivismul ş--a găsit terenul cel mai potrivit în aceste ţări. Individualismul este extrem de desvoltat aici, datorită lui Ibsen—reprezentantul spiritului scandinav de altfel. Acest individualism însă e luat într'un anumit fel de a vedea, un individualism larg considerând ca primă datorie de a-şi desvolta individul propriile lui facultăţi în toată deplinătatea lor, ca apoi această desvoltare să se resfrângă asupra celor din jurul lui. Nu egoismul, *ci devotamentul* e caracteristica individualismului lui Ibsen.

Poeţii francezi iubiţi de femeile scandinave sunt Anatole France şi Guy de Maupassant apoi Alphonse Daudet şi Pierre Loty. Cât priveşte Marcel Prevost şi fraţii Margueritte, aceştia sunt consideraţi ca înapoiaţi revendicând numai libertatea de a iubi şi nu dreptul la cultura integrală.

Grija femenistelor acum este de a obţine revizuirea legilor cu privire la starea conjugală cerând *egalitatea absolută* a drepturilor şi a datoriilor soţilor cu privire la copii cât şi *independenţa femeei ca unitate* socială.

*

Iată pentru ce noi Românii pe lângă alte considerente noi suntem aşa de deosebiţi de poporul scandinav. Ceeace se poate face în starea actuală în care ne găsim e prea puţin. Dacă se văd câteva licăriri slabe ici colo, ele sunt înăduşite de prejudiţii şi de întunerecul în care zăcem. Vina e în mare parte a noastră—a femeilor—care am luat totul prea în uşor.

Şi oricât mi-aşi atrage urgia surorilor mele, susţin că noi Romăncile deşi avem inimă, deşi pătrundem lucrurile cu oarecare uşurinţă, totuşi, să recunoaştem că prea lesne ne-am lăsat pradă sugestiilor literaturei uşoare, bolnăvicioase. Am căutat să imităm o anumită pătură socială din Franţa, ne-am crescut fetele cum vrea lumea şi nu cum ne-ar fi dictat sentimentul unei mame conştiente, însuflându-le idei greşite prin sfat şi p.in exemplu şi astăzi am ajuns unde suntem.

Iar când vre-una din noi, femeile, în dorinţa absolut sinceră, încearcă de a se interesa mai de aproape de acţiunea socială a femeilor noastre, i se răspunde: „a face binele neputincioşilor, femeilor, copiilor, e tot aşa de măreţ şi chiar mai altruist *de o camdată* ca a face femenism şi a lupta pentru drepturi egale cu bărbaţii".

Se înţelege filantropie s'a făcut în ţară la noi din timpurile memorabile; dar deosebirea este că şi filantropia, ca toate sentimentele umane, a evoluat—şi a evoluat mult.

Este foarte adevărat că avem şi noi câteva societăţi, câteva femei de inimă, cu o cultură înaltă, dar atâta vreme cât se va lucra izolat fără să ştie nimic unii de alţii, rezultatele nu pot fi mari.

Iar în ceeace priveşte femenismul, acest cuvânt arată măsura celui ce-l întrebuinţează după înţelesul ce i-l dă.

Aşa că nouă femeilor înainte de toate ne trebue bunăvoinţă de a ne îndrepta, dorinţa de a fi folositoare şi dragoste de umanitate—dragoste luminată de judecată şi nu stăpânită de sentimentalism falş. Numai aceste condiţii, credem noi, ne vor face pe noi femeile să căutăm a ne cunoaşte, a trece peste micile asperităţi ce se întâmpină venind unii în contact cu alţii şi a ne pune mai ales pe un studiu mai sistematic, ca apoi să devenim într'adevăr folositoare generaţiilor ce vor veni.

Maria C. Buţureanu.
Institutoare. Iaşi.

IDEALUL SIONIST

Prin naţionalism la perfecţiune.
C. Rădulescu-Motru.

Ante-mergătorul idealului naţionalist este idealul perfecţiunei persoanei omeneşti, concretizat, pentru individ, în dreptul de a se dezvolta liber, după însuşirile lui fizice şi morale date de natură. Naţionalismul nu este decât un mijloc pentru a ajunge la această perfecţiune. Altfel nu poate şi nu trebue să fie

înțeles. Naționalism pentru naționalism sunt vorbe de clacă, prin naționalism la perfecțiune e adevărul adevărat.

Acestea sunt pe scurt ideile dezvoltate de d. Rădulescu-Motru în articolul d-sale „Idealul Naționalist" din No. 24, vol. 8 al „Nouei reviste române".

Idealul sionist nu poate fi privit decât din acest punct de vedere. Cine a studiat sionismul s'a putut convinge că la baza lui se află numaĭ idealul perfecțiunei persoanei omenești. Sioniștii se gândesc la poporul evreu dar și la omenire. Noi n'avem de gând, ca mergând în Palestina, să ne închidem cu ziduri chinezești, izolându-ne de restul omenirei, să nu mai voim să știm de ea în urma suferințelor ce ne-a făcut să îndurăm. Ne vom duce în țara către care răvnim de aproape două mii de ani cu un gând contrariu acestuia, cu dorința vie de muncă, cu dorința de a ne debarasa de defectele ce le-am căpătat în timpul exilului—defecte dobândite în urma unui sclavagiu atât de îndelungat, a unei persecuțiuni din cele mai odioase și a unei izolări externe și interne unice în istoria vreunui popor.

Noi nu suntem ca alți naționaliști, ca să pretindem, că n'avem cusururi. Dimpotrivă le recunoaștem, ne dăm seama de gravitatea lor, dar nu stăm cu mâinile'n sân, ci căutăm pe cât posibil să le combatem. Așa de exemplu frica. Acest defect atribuit nouă la orice ocazie nu-l respingem, spunem că e adevărat, dar adăugăm, că e și explicabil. Cum să nu fi încolțit acest sentiment în inima aceluia, care e supus în orice moment la discreția până și a celui mai de pe urmă om, a brutei? Ceiace este explicabil nu e numai decât și îndreptățit. Idealul sionist n'a fost încă realizat și acest cusur a și început să fie înlăturat. Sioniștii nu mai sunt fricoși, ei sunt demni, merg cu pieptul deschis apărându-și oricând și oriunde, fie chiar într'un mediu neprielnic, punctul lor de vedere. Acest sentiment, care ne face încă și azi obiectul de batjocură al celorlalte neamuri tinde, odată cu pătrunderea sionismului, să dispară cu desăvârșire. Sperăm, ca să asvârlim de pe noi defectele cu care ne-au încărcat veacurile trecute și să rămânem cu calitățile.

Noi nu ne avem numai pe noi în vedere, numai desvoltarea noastră fizică și morală în condiții de libertate, idealul nostru implică o dezvoltare a culturei, lupta pentru omenire. Voim să facem din viitorul nostru centru național un focar de cultură.

Dacă până azi în condițiile în care ne-am aflat și ne aflăm am putut da la iveală atâtea spirite alese, dar atunci când vom fi liberi și ne vom putea dezvolta pe deplin facultățile noastre? Prin realizarea idealului sionist omenirea va avea un câștig enorm, pe care l'ar pierde dacă poporul nostru ar rămâne în situația de acum.

Idealul sionist nu e un ideal strâmt, ci unul larg, un ideal de umanitate, care ne va conduce spre progres. Dovadă că noi avem în vedere cultura, iată ultimele rânduri ale unei broșuri apărute de curând în franțuzește:

„Le peuple qui de Moïse aux prophètes jusqu'à Hillel et Jésus de Nazareth, de Philon à Maimonide, de Spinoza a Henri Heine et Karl Marx jusqu'à Lombroso, Bergson et Max Nordau, a servi avec tant d'efficacité et d'éclat la pensée et la civilisation humaines n'a pas dit son dernier mot. Sur la terre ancestrale, régénéré physiquement et poursuivant la réalisation de son antique idéal rajeuni de justice sociale, saura sans doute donner un jour à l'humanité une flore intellectuelle d'autant plus belle et originale qu'elle aura poussé dans les champs bénis de la liberté". (*)

Că urmărim binele omenirei oricine o știe, care s'a interesat câtuși de puțin de sionism. Iată un pasagiu destul de elocvent din romanul „Altneuland", al nenemuritorului Herzl, în care e vorba mai înainte de o vizită la un institut microbiologic:

„El i-a condus în odaia sa de lucru, care era tot așa de simplu aranjată ca și acele ale asistenților săi.

— Aci lucrez eu.

— Și ce anume dacă e permis să întreb, zise Friederich.

Privirea savantului deveni visătoare.

— La deschiderea Africei!

Vizitatorii crezură un moment că n'au auzit bine. Kingscourt repetă cu sclipiri din ochi bănuitoare.

— Ați zis: la deschiderea Africei?

— Da, da, mr. Kingscourt. Eu sper să găsesc remediul contra malariei. Aci în Palestina am isprăvit aproape cu malaria, mulțumită secărei mlaștinelor, canalizărilor și plantațiilor de eucaliptus. Dar în Africa împrejurările sunt cu totul altele. Aceste străduinți sunt cu neputință, pentrucă acolo nu se poate presupune o imigrare în masă. Acolo omul alb, colonismul se perde. Africa se va deschide numai atunci pentru cultură, când se va reuși a se face malaria nevătămătoare. Abia atunci vor deveni accesibile regiuni colosale pentru supraproducția de populație a statelor europene. Abia atunci vor găsi un refugiu sănătos masele de proletari. Ați înțeles?

Kingscourt râse;

— Așa dar vrei să transporți pe oamenii albi pe continentul negru; ei, ei, vrăjitorule!

Steineck răspunse serios:

— Nu numai pe cei albi. Și pe cei negrii. Mai există o chestie nerezolvată a nenorocirei popoarelor, a cărei durere, numai un evreu o poate simți în toată a ei adâncime. E vorba de chestia Negrilor. Nu râdeți mr. Kingscourt.

Gândiți-vă numai la grozăviile comerciului cu sclavi. Oamenii au fost răpiți ca animalele, duși în depărtare și vânduți. Urmașii lor au crescut prin străini, urâți și disprețuiți, pentrucă au o piele de altă culoare. Nu mi-e rușine s'o spun, chiar de m'ați găsi ridicul:

(*) Le Sionisme par Alfred Valensi, docteur en droit, avocat au barreau de Tunis, extrait de la revue internationale Les Documents du Progrès (Août 1910) pag. 12.

după ce am ajuns să văd reîntoarcerea evreilor, aşi dori să ajut şi la pregătirea reîntoarcerei Negrilor.

— Eşti într'o mare eroare zise Kingscourt; eu nu râd. Din contră—o găsesc chiar măreţ de tot, să mă ia dracul! D-voastră îmi arătaţi orizonturi, pe care nu mi le-am închipuit nici în vis.

— Pentru aceasta lucrez la deschiderea Africei. Toţi oamenii să aibă o patrie. Atunci vor fi mai buni unii faţă de ceilalţi. Atunci se vor iubi şi înţelege mai bine. Aţi înţeles?

Şi mrs. Gothland zise cu o voce blândă ceeace gândeau ceilalţi trei:

— Domnule profesor Steineck, D-zeu să te binecuvinteze!" (*)

Intocmai vorba românului: mintea începe abia acolo unde se sfârşeşte, este şi cu idealul nostru; el începe abia acolo unde s'ar crede sfârşit. Ceiace înseamnă, că n'avem în vedere numai simpla reîntoarcere în Palestina, ci speranţa de a putea întreprinde acolo opere folositoare pentru întreaga omenire. Din pasagiile citate—şi câte n'aşi putea cita—s'a putut vedea idealul larg ce-l urmărim.

Aşa dar idealul sionist nu e un ideal îngust, ci un ideal de umanitate. Dacă timp de atâtea secole am urmărit cu stăruinţă idealul cultural şi moral fără a-l ajunge decât în parte, sperăm, ca prin activitatea noastră proprie, prin sforţările chiar ale poporului evreu să ajungem acolo, de unde a radiat şi va radia şi în viitor cultura.

Idealul îl vom ajunge prin propriile noastre puteri, n'apelăm decât la fraţii noştri, nu putem refuza însă nici ajutorul ce ne-ar veni din afară.

Ne mândrim cu el—nu cu acea mândrie stupidă, care aduce cu sine disprețul—fiind un mijloc pentru perfecţionarea persoanei omeneşti, după cum s'a putut vedea din cele expuse în acest articol.

Arthur Filder.

Ploeşti, Octombrie 1910.

LITERATURA

DOMNUL ŞI DIAVOLUL

In vechime trăia un stăpân bun. Avea multă avere; avea la curtea lui mulţi sclavi. Şi robii lăudau pe stăpânul lor. Ei ziceau: „Nu-i pe pământ stăpân mai bun ca al nostru. Ne dă mâncare, ne dă îmbrăcăminte bună şi ne dă de lucru cu măsură. Fără înjurături, fără ură, nu seamănă întru nimic cu ceilalţi stăpâni cari se poartă cu robii lor mai rău decât cu vitele, îi pedepseşte la orice mişcare şi n'au niciodată un cuvânt bun pentru ei. Al nostru ne vrea binele, se poartă faţă de noi cu blândeţe şi ne vorbeşte cu bunătate. N'am putea găsi mai bine". Aşa lăudau robii pe stăpânul lor. Dar diavolul era furios că-i vede în bună înţelegere cu stăpânul. Işi câştigă unul din sclavii acestui stăpân, Aleb; şi când îl avu în mână, îl povăţui să ducă la păcat pe ceilalţi robi.

Intr'o zi când robii se odihneau şi lăudau pe stăpânul lor, Aleb luă cuvântul şi zise: „Fraţilor în zadar lăudaţi bunătatea stăpânului nostru. Dacă-i faceţi tot ce voieşte, diavolul însuşi ar deveni bun. Slujim bine pe stăpânul nostru, îl ascultăm în toate; îndeplinim poruncile lui cele mai neînsemnate; preîntâmpinăm dorinţele lui cele mai mici. Cum să nu fie bun faţă de noi? Dar dacă ar fi altfel; dacă am lucra prost, ar fi ca ceilalţi, ne-ar face să suferim chiar mai mult ca stăpânii cei mai răi".

O discuţie se încinse între ceilalţi sclavi şi Aleb. Ei se sfădiră şi făcură o prinsoare. Aleb se prinse că va mânia pe stăpânul cel bun. Condiţionară că dacă nu va reuşi, va pierde hainele lui de sărbătoare; şi dacă din potrivă va izbuti, fiecare să-i dea pe ale lui. De altfel robii îi promiseră că-l vor apăra de stăpân şi dacă o să fie încătuşat sau pus în închisoare, să-l scape. Prinsoarea fu ţinută. A doua zi dimineaţă, Aleb spuse că va mânia pe stăpân. Aleb slujea la târlă: îngrijea berbecii de soi, berbeci foarte scumpi. In dimineaţa asta, pe când stăpânul cel bun intra în târlă cu nişte vizitatori cărora voia să le arate berbecii lui favoriţi, sclavul diavolului făcu semn tovarăşilor săi ca şi cum ar fi voit să le zică: „Priviţi! Il voi mânia".

Şerbii veniră în grabă, unii priveau prin uşi, alţii prin crăpăturile zidurilor. Şi diavolul se sui într'un copac şi de acolo privi în curte, să vadă mai bine cum posedatul său va lucra pentru el. După ce plimbase o minută oaspeţii săi prin curte şi după ce le arătase berbecii şi oile lui, stăpânul cel bun voi să arate berbecul cel mai scump: „Ceilalţi, zise el, sunt buni, dar acela care are coarnele întoarse e de neprețuit, ţiu la el ca la lumina ochilor mei".

Berbecii şi oile fug de vizitatori şi aceştia nu pot cerceta animalul preţios. In clipa în care animalul se oprise, lucrătorul Satanei, ca din întâmplare, speriă toată turma; o învălmăşeală urmă: nici un mijloc să vezi animalul preţios. Stăpânul era contrariat:

— Aleb, zise el, amicul meu, dă-ţi osteneala să prinzi cu blândeţe berbecul meu iubit cu coarnele întoarse şi ţine-l.

Abia grăise aceste cuvinte şi Aleb se repezi ca un leu în mijlocul turmei şi apucă animalul preţios de spinare. Cu o mână îi prinse blana, cu cealaltă piciorul stâng, pe care-l ridică, şi sub ochii stăpânului îi frânse brusc piciorul, care trosni. Aleb îi frânse piciorul dedesubtul genunchiului. Berbecul începu să behăie, şi căzu pe labele dinainte. Aleb îi luă piciorul drept pe când cel stâng atârnă nemişcat ca un lemn.

Vizitatorii, şerbii, toţi ţipară. Diavolul văzând cum Aleb conduce treaba se bucură. Stăpânul se întunecă ca noaptea. Inclină capul şi nu crâcni. Vizitatorii şi robii tăceau. Aşteptau să vază ce o să se întâmple.

(*) Altneuland de Dr. Theodor Herzl trad. de Horia Carp, pag. 173 şi 174.

Stăpânul păstra într'una liniștea. Apoi, scuturându-se ca și cum ar fi voit să scape de o greutate, ridică capul și privi cerul.

Nu-l privi mult timp. Cutele feței sale se șterseră, surâse, îndreptă ochii pe Aleb. Privi pe Aleb, zâmbi și zise:

— Oh! Aleb, Aleb, stăpânul tău ți-a poruncit să mă necăjești. Dar stăpânul meu e mai puternic ca al tău, și n'ai izbutit să mă superi. Ți-e teamă că o să te pedepsesc și ai voit să fii liber, Aleb. Află deci că nu vei fi de loc pedepsit, și pentrucă ai voit să fii liber te desrobesc în fața oaspeților mei. Mergi unde îți place, și ia-ți hainele de sărbătoare.

Și bunul stăpân intră în casă cu oaspeții săi, și diavolul scrâșnind din dinți, căzu din pom și dispăru în pământ.

Leo Tolstoï.
(trad. Blanka S.)

UN EROU

Poate că nu m'ați crede, când v'aș spune că n'am avut parte nici de cea mai banală fericire, aceea de a te simți, de a te ști iubit de o ființă dragă—ne zise Pradea în seara aceea de mărturisiri.

Veți zice că exagerez, că așa e felul meu. Insă nimeni n'ar fi în stare să treacă prin ce am trecut eu, fără să nu se simtă sdrobit. Fiindcă vă minunați adineaorea de gestul meu, de fapta mea atât de condamnabilă, pentru cei mai mulți și, în acelaș timp, atât de nobilă, atât de mare pentru cei aleși, o să vă spun tot.

Înțelegeți că nu vreau să-mi fac o glorie din fapta aceea. Dar disprețul cu care te înconjoară mulți, după ce ai încercat și n'ai isbutit, acel nu știu ce curios ce te simți că te strânge de gât și-ți face să ți se ridice sângele la cap, când vezi zâmbetele de compătimire, uneori chiar un fel de milă zugrăvită pe fața uniu om neînsemnat, a unuia mai prejos decât tine pe care, totuși te plânge și te privește ca pe ceva inferior, îți vine nu știu cum, să dai în dreapta și-n stânga, fără să-ți pese de nimic!

Actul acesta mare *a* ceva sfânt, ceva atât de mare în cât sau te liberează, sau te robește pentru totdeauna!

Și aceasta a fost menirea mea. M'ăți întreba de ce? Greu, foarte greu, de răspuns.

N'aș putea să vă luminez mai bine asupra stării mele, asupra ciudatei mele stări de atunci, decât spunându-vă că nu se poate închipui un chin mai mare, un gol sufletesc mai adânc, decât acela de a fi singur, de a rămâne mereu singur, când tu ești făcut pentru viață.

Mi-ar fi și mai greu să vă spun cum de n'am reușit să-mi câștig dragostea unei femei, unei singure femei măcar ca să pot zice și eu că am gustat din fericirea supremă.

Poate că am fost într'una prea din cale afară de scrutător, prea mult urmărit de sinteza aceea de frumuseță trupească și sufletească, pe care n'o poți descoperi niciodată, în nici o femee. Toate au, una mai mult—alta mai puțin—aceleași lipsuri, aceleași înclinări nenorocite, ce te fac să te dai la o parte.

Nici una n'a reușit să mă cucerească. Și numai eu știu cât doriam să dau de acel ideal pământesc la care avem cu toți dreptul să ne gândim cât suntem tineri, câtă vreme nu suntem cuprinși de inopțiile și pizma sufletelor îmbătrânite.

Dar nu vreau să vă spun nimic din toate astea. Trebuie să știți că descoperisem, în sfârșit ceeace mi se părea cu neputință de găsit. Da, o femee—o femee ideală.

N'am spus nimănui nimic, m'am ferit de toți—știți p'atunci când nu-mi dădeați nici unul de urmă....

Și eu am iubit cu toată patima de care poate să fie în stare o ființă pentru care și tu ești gata să-ți jertfești viața și tot. Am luat-o de nevastă și am dus-o bine o bucată de vreme.

Insă într'o seară, când credeam că mă așteaptă acasă, plimbându-mă dealungul șoselei—de o dată mi s'a părut c'o zăresc trecând într'o trăsură cu coșul ridicat. Și nu era singură; zărisem și haina stacojie a unui ofițer.

Nu-mi venea să cred așa ceva. Ce avea ea să caute acolo la ceasul ăla, și încă cu cineva?

Insă șearpele neîncrederii mă muscase de suflet. Am luat și eu o birje și am pornit îndărăt. Era o seară ploioasă de toamnă, străbătută de firul acela al morții—împrăștiat de ultimele frunze galbene ca aurul ce se așternu într'o fulguială bizară necontenit, sub picurii ploii.

Stam ghemotoc în fundul trăsurii, urmărind cele câteva trăsuri ce-mi veneau în față, aplecându-mă în dreptul fiecăreia să văd. Ajunsesem în mersul domol al cailor până la cea din urmă. Eram aproape mulțumit, gata să cred că m'am înșelat. Insă mai era una, cea din urmă încercare. Când am ajuns în dreptul ei, aplecat cum eram puțin afară, poate că m'a zărit cineva care s'a și ferit, trăgându-se în fundul trăsurii.

Era ea.

Am sărit jos ca un smintit și m'am agățat de scară, aplecându-mi capul înnăuntru—în vreme ce birjarul da bice cailor. Când am văzut-o, uitându-mă bine la ea a țipat o dată iar eu gata să-mi es din fire m'am pomenit aruncat jos, strivit de pumnii brutei celeea cu chivără și fir, pentru care trebuia să sfârșesc scurta mea fericire.

Și-apoi știți ce s'a întâmplat. N'am mai putut să îndur nimic. Știam că nu pot fără ea. Mă așteptam la rugi, la jurăminte și celelalte fățărnicii cu care toate, fără osebire, își ascund atât de bine perversitatea înnăscută.

Și ea ca toate celelalte. Nici o deosebire. Ce amarnic mă înșelasem! De sigur că ceeace am putut să aflu atunci, se mai întâmplase de nenumărate ori—de atâtea ori când n'o găseam acasă, când sub diferite pretexte întârzia seara în oraș.

Mi-am adus aminte de albumul de fotografii cu care într'o seară un portar de hotel, m'a întâmpinat

arătându-mi zeci de femei şi fete—„măritate şi cinstite—fete dela părinţi!"—cum sublinia ticălosul"—şi mi-am zis că, fără doar şi poate, trebuia să figureze prin vre-un asemenea album şi fotografia, dulcei, curatei, cinstitei mele soţii!

Am plâns ca un nebun când m'am întors, iarăş la şosea după ce îmi luasem revolverul în buzunar. Eram nebun, nu-mi dam seama că nu voi reuşi fiind prea sbuciumat, tremurând ca o frunză în bătaia vântului.

Şi am tras, am răuşit să-mi ţin ţeava în dreptul inimei.

O, sensaţia aceea de durere arzătoare şi apoi linişte ce simţi că te cuprinde odată cu nesimţirea!

Şi printr'o ceaţă gălbuie, într'o atmosferă de vis, o zării tot pe ea, cu mâinile împreunate, rugătoare, ca o Magdalenă pocăită.

Iar după cine ştie câtă vreme, după ce colindasem într'o goană nebună prin toată vieaţa trecută, zărindu-mă copil, văzându-mi părinţii, zărind sbătându-se iarăşi pasărea aceea pe care o ucisesem cu o piatră, în copilărie, după ce îmi trăisem încă odată toate clipele dureroase din viaţă, de odată te-am zărit pe tine Jeane, cu chiparoasa albă ca şi cravata, ca şi faţa ta, le-am văzut toate limpede, pe fondul acela negru al hainelor tale.

Apoi n'am mai văzut nimic.

Ori de câte ori mi-aduc aminte de noaptea aceea te văd aşa aplecat asupra mea, cu floarea albă la chiotoare şi cu privirea aceea neclintit fixată în ochii mei.

Insă ceeace mă doare şi mă nimiceşte, e sentimentul acela de milă cu care te înconjoară toţi, ciudata umilire sub care te simţi strivit, deşi în pieptul şi 'n braţele tale porţi vlaga a zeci de inşi!

Atât de zdravăn şi atât de nemernic... Şi aceasta fiindcă n'am reuşit, înţelegeţi?—n'am răuşit! Insă a doua oară voi fi îndârjit ca o fiară sălbatică după ce şi-a venit în fire pe urma unei isbituri şi se repede amarnică pe pradă.

Voi reuşi de astă dată, voi doborî şi voi nimici prada mea—trupul acesta mereu, greoi, învins de un suflet de mimoză! Imi voi sfârtica victima aceasta oribilă, de care mă îngrozesc ori de câte ori mă gândesc la ce a fost şi că numai vlaga, setea de viaţă a trupului acesta m'a robit.

Şi acum adio tuturor! E de prisos să vă spun că n'am încă nici un plan şi că degeaba v'aţi prăpădi vre-unul noaptea cu mine. Nu a sosit clipa, însă vine curând".

. . . . . .

Nu ne-a mirat prea mult vestea morţii lui, după cele ce se povestise. Nu ştiam însă ce să credem aflând că s'a aruncat înaintea trenului împreună cu o femee.

Credeam că s'a răsbunat şi el, măcar în ultimele clipe din viaţă. Şi îi şi zăream zâmbetul acela trist fluturând în ochii lui focoşi, gândindu-mă şi la setea de viaţă a lui, la corpul acela de antic luptător—precum îi zăream şi mulţumirea ce îi lumina faţa, când ne spunea cât de mare e fapta aceea liberatoare.

Gândindu-mă la el, zărind trupul acela impunător, sfârticat, stropsit de roţile trenului, ajunserăm acasă la el, să-i spunem o vorbă de încurajare nevesti-si. Mirarea noastră n'a mai avut margini, când aflarăm că femeea cu care s'a aruncat prietenul nostru înaintea trenului era însă-şi nevastă-sa.....

Nicolae Pora.

PSIHOLOGIE

MANIA COLECŢIONARILOR

Azi toată lumea colecţionează. Nu mai încape nici o îndoială. Dar de unde vine generalizarea maniei asta ameţitoare? Oare lumea noastră a căpătat deodată simţul frumuseţei? Dar frumuseţea e tainică şi nesupusă; ca s'o înţelegi şi să te alipeşti de ea îţi trebue un dar deosebit, şi acest dar a fost întotdeauna privilegiul câtorva. Atunci ce mobil îi împinge? Sunt ei duşi de snobism sau de ceeace Nietzsche numeşte „spiritul turmei?" Nu, ci cedează unei nevoi sincere: timpul în care trăesc le impune ca o nevoe neînfrântă iubirea trecutului. Da, iubim trecutul, cum iubim o floare uscată între foile unei cărţi şi nu ne gândim să scoatem din floarea veştejită, decât plăcerea de a şti cu siguranţă că a fost odată strălucitoare, că părfuma..., că a trăit.

Gustul colecţiunilor se desvoltă la unii aşa de mult încât ajunge cu timpul o pasiune sau ades o manie. Şi e greu a fixa limita exactă unde se sfârşeşte pasiunea şi începe mania. Când gustul a ajuns manie încetează de cele mai multe ori de a se fixa asupra lucrurilor din domeniul artei, încetează de a localiza atenţiunea exclusiv asupra operelor ilustre şi obiectelor nobile şi naşte lăcomia lucrurilor umile cari desvăluesc intimitatea vieţii. Colecţionează vestminte, jucării, broaşte şi chei, strâchini şi unelte. Nici nu cer măcar rămăşiţelor acestea să fie frumoase; e de ajuns să fi fost martorele existenţelor dispărute.

Rămăşiţele acestea reprezintă pentru ei trecutul care atacă simţirea şi deşteaptă memoria, trecutul care ne mărturiseşte tăcut viaţa sa tainică şi hotărâtă. Le place să evoace neştearsa poezie a întregului acesta trecut care la ei se rezumă într'un şirag de nasturi. Fleacurile acelea învechite sau ruginite le dă siguranţa multiplicităţii lor lăuntrice şi graţie lor nu mai sunt singuri. Şi totuşi ades muzeul lor e trist ca o morgă prin care trec numai indiferenţi sau sceptici ca să turbure pacea şi odihna atâtor lucruri fragede risipite acolo ca nişte bibelouri smulse unei familii, pentru a fi vândute în intimitatea unei case în care a intrat moartea.

Nu acesta-i singurul motiv ce împinge pe om la mania colecţiunilor. La unii e acela că viaţa pe care o duc nu-i mulţumeşte şi nu-i ocupă în deajuns, că

le trebue un interes căruia să se dea cu pasiunea lor concentrată; e deci un rezultat al spleen-ului, al neurasteniei, al plictiselei, al dorinței de a face orișice dar deosebit de celelalte. La alții e o nevoe de contrast; căci în lumea noastră în care totul se nivelează, se apropie și se adună, nevoia contrastului îmbracă sute de forme deosebite. La unul determină viciul, la altul boala, mai la toți o vagă nemulțumire, și la cei mai hotărîți mania colecțiunilor. Colecționarii sunt pesimiști, căci în fundul oricărui respect, mai ales în acel al trecutului șters, e disprețul de ceva alături de pesimism.

Această ciudățenie a minței omenești se manifestă așa de felurit, încât o enumerare a tuturor obiectelor ce se colecționează ar fi imposibilă. Avem amatori de legături de cărți, de medalii, de insecte, de cochilii, de cue, de nasturi, de costume vechi, de papuci, de firme, de menuuri, de chibritelnițe, de pinteni, de bilete de vizită, de „faire-part-uri", de prospecte, de dedicații, de pipe, de afișe, de mărci, de pieptene, de manechine, de ghete, de mănuși, de statuete, de clopoțele, de scrisori originale, de lopeți, de călimări, de umbrele, de ceasuri, de pălării vechi și de tabachere. Avem anticari a căror familie e lipsită de cele necesare, amatori de autografe cari n'au pâine, persoane ciuruite de datorii dar pe ai căror pareți se resfață galeriile de tablouri; avem culegători de flaute, de viori și de trandafiri.

Compozitorul Clapisson a lăsat Conservatorului o colecție de fluere; e oare o epigramă? Tot el adună 7750 de specimene de nasturi diferiți. Un amator din Gand expuse în 1845, 30,000 de nasturi cari nu sămănau de loc între ei. Cea mai bogată colecțiune de broaște și de chei o are d-l Le Secq des Tournelles: chei enorme și chei minuscule, chei de fier, de aur și de argint, chei cu stilet și chei cu secret. Același colecționar mai adună greutăți vechi, tirbușoane și stingătoare de lumânări. Un altul nu adună decât vechile porțelanuri de Sèvres. Vorbește-i de orice altceva afară de porțelanuri, nu te va înțelege. Ar fi în stare să-și frângă amândouă picioarele dar accidentul unei farfurioare l'ar omorî. Omul acesta, care totuși face parte din societate, nu știe ce se întâmplă pe lume, nu dă unui sărac, dar urmărește cu atenție vitrinele magazinelor și nu se dă îndărăt dela cumpărarea unui serviciu de porcelan de 30.000 de lei. Sir Thomas de Tyrwitt, mort prin 1850, a lăsat o colecție de funii de spânzurați, datând din epoca Plantageneților; de fiecare frânghie e legată o notiță istorică asupra pățitului.

Autografele sunt foarte căutate și se fac mari specule cu ele. Cele mai scumpe autografe sunt acelea ale compozitorilor în frunte cu Beethoven; o pagină de muzică scrisă de acesta din urmă s'a vândut cu 700 de lei. Un autograf al lui Napoleon a costat 130 de lei. Cele mai interesante autografe sunt acelea ale asasinilor, scrise în ajunul morței lor. Un condamnat la moarte scrie să i se trimeată o carte ca să învețe englezește, altul o pomadă pentru creșterea părului. Faptul că autografele cât și celelalte curiozități sunt căutate cu furie, a dat unor dibaci falșificatori ideea de a falșifica obiectele de preț și amatorii încrezători plătesc âdes extrem de scump antichitatea pretinsă a autografelor, bronzurilor, armelor, mobilelor și faianțelor născute de ieri. Celebrul matematician Michel Chasles, a cumpărat un mare număr de autografe socotite ca adevărate. Dar printre ele se găsiră falșuri așa de caraghioase încât numai puteau înșela pe nimeni. Astfel o scrisoare a Mariei Magdalena către Christos, un pașaport al lui Vercingetorix în franțuzește, o scrisoare a lui Robinson Crusoe urmată de iscălitura credinciosului lui Vineri. Tot așa alți maniaci cumpărară falșele sonete ale lui Torquato Tasso, memoriile inventate ale lui Schiller și scrisorile închipuite ale lui lord Byron, Pascal, Rafael, Rabelais și alții.

Acum câțiva ani s'au vândut 12 fire de păr din capul amiralului Nelson cu 2725 de lei, și sgarda de aramă a câinelui lui lord Byron cu 500 de lei. Bastonul „autentic" al lui Voltaire a fost vândut în sute de exemplare și pipa de pământ ars a lui Verlaine, cumpărată în realitate dela culegătorii de petece din lăzile cu gunoaie, fu vândută la mai bine de cinci sute de persoane. Sunt și colecționari cu gusturi mai macabre; un oarecare posedă un adevărat muzeu al morței: sicrie, catafalcuri, giulgiuri, urne funerare și tot soiul de dricuri existente la diferitele neamuri de pe pământ. Dar recordul îl atinge un notar din Franța, numit Granet, care pe lângă alte curiozități, posedă pe tatăl său perfect conservat de 20 de ani în alcool. O englezoaică, Miss Evans, colecționează pe un album..... sărutări. Un amator de mumii muri martir al unei idei fixe privitoare la modul de a îmbălsăma al Egiptenilor: nu putu supraviețui durerii de a fi descoperit că principesa sa din familia Faraonilor, era un bărbat, și după cererea sa fu așezat în coșciugul în care se odihnise atât timp cea mai frumoasă din mumiile sale.

Sunt unii cari merg și mai departe. Așa milionarul Rotschild, care colecționează pureci, observă că-i lipsea purecele care trăește pe vulpile albastre. Alcătui o expediție polară și după o cheltuială de câteva luni și câteva sute de mii de franci, corabia-i aduse o pereche ascunsă într'o cutie de tinichea. Un doctor colecționa dopurile tuturor sticlelor pe cari le bea, cât și cele șterpelite dela mesele unde era invitat, și le orândui, etichetându-le și însemnând la fiecare ce vin conținea sticla și unde și când a băut-o. Un altul fu apucat de o adevărată nebunie a colecțiunii, prin aceia că aduna tot felul de brânzeturi cu cari își umplu casa și pe cari dormea.

Una din cele mai interesante manifestațiuni a maniei colecționarilor e *bibliomania*. Bibliomania luă naștere în Olanda către sfârșitul veacului al XVII-lea și se răspândi în urmă, într'un mod contagios, în toate țările Europei. Azi domnește mai ales în Franța, Anglia și Statele-Unite. Acestei manii datorează unele cărți valoarea lor fabuloasă. Astfel în 1812,

la vinderea tezaurelor bibliografice conținute în biblioteca ducelui de Roxburghe, un exemplar din I-a ediție a „Decameron-ului", publicat de Waldarfer, în 1471, fu cumpărat de marchizul de Blandford cu suma de 56.500 de lei.

Nu trebue confundată bibliomania cu bibliofilia. Dela sublim la ridicol nu-i decât un pas, dela bibliofil la biblioman nu-i decât o criză. Bibliofilul se expune a deveni biblioman atunci când intelectul său scade sau când bogăția-i crește. Charles Nodier îi caracterizează astfel și pe unul și pe altul: „Bibliofilul știe să aleagă cărțile; bibliomanul le adună. Bibliofilul adaogă carte la carte, după ce le-a supus tuturor cercetărilor simțurilor și intelectului; bibliomanul îngrămădește cărțile una peste alta fără a ține seama. Bibliofilul apreciază cartea; bibliomanul o măsoară sau o cântărește; nu alege, ci cumpără. Nevinovata și plăcuta febră a bibliofilului, e la biblioman o maladie acută împinsă până la delir". In scurt, bibliofilul posedă cărțile și bibliomanul e posedat de ele. Diderot caracterizează pe biblioman astfel: „Are cărți ca să le aibă, ca să-și sature privirea cu ele; toată știința lui se mărginește la a cunoaște dacă sunt din ediținea cea bună și dacă-s bine legate. Cât despre lucrurile pe cari ele le conțin, e un mister la care nu ține să fie inițiat; asta-i bun pentru cei cari vor avea timp de pierdut".

Adevăratul biblioman nu-și citește cărțile, nu le împrumută la nimeni, dar nici nu împrumută dela nimeni. Așa era un colecționar de cărți de astronomie care nu înțelegea o iotă din știința aceasta, nu-și citea și nu-și împrumuta cărțile. Saint-Simon ne citează pe un conte d'Estrées care avea 52.000 de cărți în baloturi, din cari nu citise una măcar. Excesele acestea au provocat indignarea multor scriitori cari i-au botezat pe bibliomani, *bibliotaji* (morminte de cărți). Termenul acesta, just de cele mai multe ori a căzut azi în desuetudine.

Una din consecințele funeste ale bibliomaniei e cleptomania sau chiar hoția cu premeditare și voință. Așa un lord englez, sir Eduard Fitz Gerald, fu condamnat pentru asta la doi ani închisoare. Mai mult chiar, un librar din Barcelona, anume Don Vicente, asasină în 1850, treisprezece persoane, cărora le vânduse cărțile sale, spre a le lua înapoi. Mai e o clasă de amatori cărora li s'a dat numele de *obscenofili*. Un astfel de Platon al obscenului, ce făcea artă pentru artă, era Guy-Patin.

Trebue să deplângem pe acei nenorociți colecționari, victime ale unei idei fixe sau ai unei pasiuni neînfrânate, care-și aleg ca obiect al maniei lor un lucru absurd. Dar nu mai puțin, trebue să recunoaștem meritul și interesul unei colecțiuni făcută în mod inteligent. In vremea de azi, când iuțeala nebună târăște trupurile și sufletele, strâmtorând cercul vieții, când regretele, amintirile, convingerile, iubirea și ura trec și ele iute, când caracterul se schimbă în fiece lună, în vârtejul acesta al inimilor și cugetelor, sunt câțiva cari caută un punct de nemișcare care să odihnească și să asigure spiritul. Și nu-l găsesc, nici în prezentul care se mișcă, nici în viitorul care tremură și oscilează, ci în trecutul calm, nemișcat și răcoros ca o criptă. Și iată-i adunând acele lucruri plăpânde cari totuși au dăinuit, cari le promit că și ei vor supraviețui puțin, căci și ele au supraviețuit.

Ioan Dragu.

ACTIVI ȘI CONTEMPLATIVI

TIPURI PSICHOLOGICE

Sufletul omenesc, în toate funcțiunile sau formele lui, percepție, memorie, atenție, concept, judecată, raționament, imaginație—dispune de două feluri de elemente la cari și le aplică, două feluri de obiecte: elemente din așa zisa experiență sau realitatea externă, și elemente din experiența sau realitatea denumită interioară sau psichică.

După cum spiritul se aplică mai mult unuia sau altuia din aceste două feluri de elemente, indivizii omenești se pot grupa în două mari tipuri psichologice.

a) tipul *senzorial*, *realist* sau *practic*, acela al indivizilor absorbiți de realitatea exterioară, asupra căreia își concentrează atenția și toate forțele;

b) tipul *reflexiv*, *analist*, sau *contemplativ*, al celor cari se desprind de realitatea sensibilă, spre a-și îndrepta toată atenția spre realitatea lor interioară, psichică, cari își creiază o lume a gândurilor și a visurilor, pe care o izolează de tot restul realității. E banală observația contrastului dintre oamenii activi, voluntari, practici, înclinați spre realitatea lucrurilor, și cei nepractici, contemplativi, cari sunt rătăciți când împrejurările îi silesc să se desprindă de sine, și să-și îndrepte privirile spre lumea exterioară.

Explicarea fundamentală a contrastului dintre activi și contemplativi sau analiști o găsim în ceeace psichologii denumesc deosebire de *temperament*. Tipul activ are un temperament *explosiv*, *centrifug*, dacă ni se îngădue expresia. Desasimilarea organică se face repede; energia acumulată nu rămâne multă vreme în stare latentă, ci se descarcă iute, la cele mai neînsemnate excitații exterioare. Din potrivă, temperamentul tipului analist sau contemplativ *concentrat*, *centripet*. Dezasimilarea organică se face încet; energia acumulată rămâne închisă chiar la puternice excitații exterioare. In schimb se concentrează toată în interior, stârnind o furtună de stări interne. Din această deosebire biologică se nasc toate deosebirile dintre activi și analiști.

a) In ce privește, bună oară, stările intelectuale, activii vor fi totdeauna observatori puternici ai realității externe. Ei vor avea o foarte bogată *experiență senzorială;* vor fi foarte absorbiți de percepții. Nu zăbovesc mult la o senzație, ci trec din senzație în senzație, încercând o adevărată beție de senzații.

Sunt oamenii vieţei, oamenii lumei care trăesc. *Memoria* lor va fi toată plină de rezidii sensoriale; vor avea reprezentări foarte fidele de obiecte exterioare vizibile, pipăibile. *Judecata, noţiunile, raţionamentele lor* se vor aplica la realitatea exterioară, la lumea senzibilă. Deci din ei se vor recruta cercetătorii ştiinţelor fizice. *Imaginaţia lor constructivă* sau *creatoare* va lucra asupra materialului lumei sensibile. Din ei se vor recruta inventatorii practici, în domeniul chimiei, fizicei, în domeniul technic în genere.

Priviţi acum pe analişti din punctul de vedere al stărilor intelectuale. Ei vor aveà o foarte mică atenţie pentru realitatea externă.

Senzaţia nu face decât să stârnească o furtună de imagini sau reprezentări, o serie întreagă de curente interioare, cari se desfăşoară nu pentru a se aplica, mai curând sau mai târziu, într'un fel sau altul realităţei exterioare, ci se desfăşoară *pentru ele înşile, pentru plăcerea lor*, dacă ne putem exprima astfel. Pe când primii sunt absorbiţi de *vis* sau de *reverie*. Senzaţiile la ei sunt un pretext spre a aluneca în lumea viziunilor interioare, cari stau în raport invers cu cele dintâi. Spre pildă, aflându-se într'o pădure sau pe marginea unei ape, ei nu se vor zăbovi mult s'asculte freamătul frunzelor, murmurul apei, să observe toate colţurile pădurei, să ia aminte la toţi copacii, să observe cursul râului etc.; nici nu vor avea măcar o plăcere estetică intensă, pentrucă aceasta cere o dispoziţie de observare externă pe care ei n'o au. Vor găsi în aceste senzaţii externe, pe cari nici nu le vor avea cu toată intenzitatea de care sunt capabili activii, mai mult un punct de reazăm spre a se adânci în lumea lor interioară. Vor căuta în aceste senzaţii *impresia singurătăţii*, adică o impresie foarte proprie de a-i desprinde de viaţa externă, nu se vor bucura de ele pentru ele. Vor fi chiar adormiţi pentru ele, şi aşa se explică faptul că privirea acestora nu e vie, îndreptată spre exterior; ea e adormită, închisă, ca pentru a contempla lumea gândurilor cu cari trăesc. *Memoria* lor va fi prin excelenţă o memorie de stări sufleteşti; îşi vor putea foarte bine reprezenta stările interne încercate. *Judecata, noţiunile, raţionamentele* lor se vor aplica la realitatea interioară. Deci din ei se vor recruta analiştii sufletului omenesc, psichologii. *Imaginaţia* lor creatoare va lucra asupra materialului lumei psichice. Din ei se vor recruta făuritorii de stări sufleteşti originale, romancierii psichologi.

b) Din punctul de vedere al stărilor afective, iarăşi constatăm deosebiri esenţiale între realişti şi contemplativi, deosebiri cari îşi au rădăcina în acea deosebire de temperament, pe care am relevat-o.

Realiştii sau practicii, având un temperament centrifug, îndreptat spre realitatea externă, vor avea şi o afectivitate difuză, risipită, centrifugă. Ei sunt, prin excelenţă, emoţionali, nu sentimentali. Se ştie că caracteristica fundamentală a emoţiilor e violenţa, iuţeală. Pe când sentimentele sunt stări mai durabile deşi mai puţin intense, emoţiile sunt stări de scurtă durată, dar în timpul acestei scurte durate ele au forţa uraganului care prăbuşeşte tot ce întâlneşte în cale-i. Inclinaţi spre exterior, realiştii au emoţii senzoriale, emoţiile stârnite de senzaţia prezentă, şi cum ei trec din senzaţii în senzaţii, şi viaţa lor emoţională ia un caracter fugitiv.

Apoi însăşi realitatea externă, cu obstacolele ei ce opune acestor indivizi, e proprie a deştepta emoţii violente, cu descărcări difuze, adică emoţii cu putere de reacţiune asupra acestei realităţi. Scurt vorbind, emoţiile acestora se alimentează din realitatea exterioară, şi trebue să poarte marca pe cari li-o imprimă această realitate, difuziunea, *rezonanţa motrice*.

Cu totul altfel se prezintă analiştii sub raportul vieţei afective. Neintrând în luptă cu realitatea externă, neîntâlnind piedicile acesteia, ei nu vor avea putere de reacţiune asupra ei. Aceasta nu va trezi în ei emoţii puternice cum trezea în cei dintâi, modificările lor afective vor fi lipsite de acel caracter de difuziune, de rezonanţă motrice. La o senzaţie şi la tonul ei emoţional, vor încorpora toate nuanţele afective ce isvorăsc din traiul lăuntric al stărilor psichice, şi acestea din urmă vor fi în raport invers cu cele dintâi, vor fi elementul central al afectivităţii lor, pe când senzaţia cu tonul ei afectiv, nu va fi decât o cauză ocazională, un pretext, un punct de reazăm pentru juisarea sau desfătarea interioară. Cei dintâi sunt duşi de emoţii, pentrucă sunt târâţi de realitatea externă, cei din urmă îşi conduc sentimentele, şi le nasc aproape voluntar şi le modifică, şi le nuanţează, şi le crează în fel de fel de moduri. Ei conduc evoluţia stărilor lor afective, pe când pe a celor dintâi le-o conduce lumea externă, sau mai exact, stările sufleteşti isvorîte direct şi imediat din realitatea externă.

De aici rezultă, că activii nici nu vor avea o mare putere de reprezentare emoţională, vor avea o slabă memorie afectivă, pe când analiştii vor avea una puternică. Se ştie că, în urma cercetărilor psichologilor moderni, s'a stabilit şi existenţa unei memorii afective, alături de cea intelectuală. Ce e această memorie afectivă? E puterea de a reînvia stări afective încercate, în aşa fel încât să nu-ţi aminteşti pur şi simplu, în mod rece, abstract, intelectual, că odată, în certe împrejurări, ai încercat o stare emoţională, dar să-ţi renaşti sentimentul acela ca sentiment, concret, real, cum l'ai încercat odată.

Pentrucă activii trăesc absorbiţi în realitatea prezentă, au emoţii isvorîte din realitate, au emoţii de prezent. Ei nu se întârzie mult la aceste emoţii, pentrucă prezentul fugitiv nu le dă răgaz să se întârzie. Deci va lipsi una din condiţiile rememorărei, durata, şi va mai lipsi şi atenţia, iarăşi o condiţie a rememorărei. Deci memoria stărilor lor emoţionale va fi slabă. Ar fi şi o flagrantă contradicţie pentru oamenii de activitate, să-şi rumege îndelungată vreme stările afective încercate, să le retrăiască, să le renască. Ei nu-şi aparţin lor, aparţin realităţei externe, şi aceasta îi desprinde repede de ei înşişi.

Cu totul altfel se arată contemplativii, analiştii. Ei au o foarte puternică memorie afectivă. Nesolicitându-i şi negrăbindu-i realitatea externă, ei găsesc tot timpul de a se absorbi în lumea lor lăuntrică, de a-şi rumega stările lor afective încercate. Ei nu primesc o emoţie-choc, violentă dela realitatea lucrurilor, ci o vagă stare afectivă, care pentru moment nu e remarcată îndeajuns, dar care, încetul cu încetul, se afundă în tot conţinutul psichic al lor, îl pătrund în toate cutele lui, producând o stare generală de afectivitate, o vibraţiune sentimentală generalizată, care, dacă n'are intensitatea emoţiei-choc, are o durată mult mai mare.

Să luăm, spre exemplu, să analizăm geneza sentimentului amorului la aceste două tipuri psichologice deosebite. La realişti sau activi emoţia amorului va fi o emoţie-choc. O singură percepţie, vederea unei femei, e deajuns să deştepte în ei o emoţie foarte puternică. Un moment, iubirea lor va părea dominantă, invincibilă. Dar nu vor sta nici un moment să analizeze sentimentul născut în ei, îl vor suferi pur şi simplu. Ei n'au răgazul să se oprească la analize interne. Caracterul lor activ, întreprinzător îi mână îndată să caute satisfacerea, într'un fel sau altul, a dorinţelor răsărite în ei. Aceste dorinţe sunt puternice, intense, absorbitoare pentru clipele cât durează emoţia.

La contemplatori sau analişti, sentimentul amorului nu se naşte à coup de foudre, ca la cei dintâi, ci prin *cristalizare*, după fericita expresie a romancierului psicholog Stendhal. Impresia primă e de suprafaţă. In momentul producerei ei, nici plăcerea nici durerea produsă nu e intensă, absorbitoare. Trebue o detaşare, o desprindere de ea, pentru ca nuanţa ei afectivă să se coboare în adâncul sufletului, înecându-l în tot cuprinsul lui. Nici durerile, nici plăcerile nu sunt trăite imediat, ci à la longue, după o îndelungată lucrare conştientă, şi mai ales semiconştientă, de cristalizare. Pe când activii, în sentimentul amorului, vor fi absorbiţi mai mult de obiectul exterior provocator, contemplativii sau analiştii vor fi absorbiţi de sentimentul lor intern, de creaţia lor afectivă; ei îşi vor rumega sentimentul născut. Ei nu vor iubi atât persoana externă, cât vor iubi starea lor de afectivitate, ei vor iubi mai mult iubirea, se vor complăcea în starea făurită mai mult de ei, şi vor fi mai mult sau mai puţin indiferenţi în ce priveşte satisfacţia exterioară. Iubirea e creaţia lor şi ia formele cele mai variate, pe când la cei activi iubirea e creaţia unui obiect exterior şi se prezintă cu forme foarte asemănătoare.

Şi nu e aşa numai cu sentimentul amorului, ci cu toate sentimentele. Un regret, o părere de rău va fi simţită într'un moment, cu toată intensitatea ei, de un temperament activ, pe când unul contemplativ îşi va rumega regretul, îi va spori intensitatea încetul cu încetul pe măsură ce, prin atenţia ce-i acordă, el se va coborî din ce în ce mai în adâncul sufletului lui.

Am arătat că activii au o foarte slabă memorie afectivă, pe când contemplativii au una foarte puternică, foarte intensă. In această dispoziţie de rememorare afectivă trebue căutată cauza principală, condiţia fundamentală a imaginaţiei psichice. Sunt capabili de a imagina stări sufleteşti în genere, de orice nuanţă, cu deosebire sentimentalii visători, cei dotaţi cu o mare putere de reminiscenţă afectivă. Concentrarea în sine e un efect al acestei puteri. Gustul analizei interioare se remarcă cu deosebire la temperamentele sensitive. La aceştia memoria afectivă se împleteşte cu imaginaţia afectivă, adică cu facultatea de a crea stări emotive noi, originale. Şi lucrul e firesc. Unde există un material afectiv bogat, există şi posibilitatea combinării lui în forme multiple.

Un foarte frumos exemplu de împletire a memoriei afective cu imaginaţia afectivă, ni-l oferă Rousseau, în Confesiunile lui. Voind să-şi scrie memoriile lui, el menţionează pierderea hârtiilor, a notelor lui, însă adaogă: „Je n'ai qu'un guide fidèle sur lequel je puisse compter, c'est la chaîne des sentiments qui ont marqué la succession de mon être et par eux celle des événements qui en ont été la cause ou l'effet. J'oublie aisément mes malheurs, mais je ne puis oublier mes fautes, et j'oublie encore moins mes bons sentiments. Leur souvenir m'est trop cher pour s'effacer jamais de mon coeur. Je puis faire des omissions dans les faits, des transpositions, des erreurs de dates; mais je ne puis me tromper sur ce que j'ai senti ni sur ce que mes sentiments m'ont fait faire, et voilà de quoi principalement il s'agit".

Deci Rousseau avea o foarte puternică memorie afectivă, şi ea sprijinea memoria lui intelectuală în şovăirile ei. In altă parte ne arată cum memoria lui afectivă se împletea, se combina cu imaginaţia afectivă.

Intr'o vreme pe când sănătatea lui era foarte zdruncinată, începuse să se absoarbă în studii fisiologice: „Pour m'achever ayant fait entrer un peu de physiologie dans mes lectures, je m'étais mis à étudier l'anatomie; et, passant en revue la multitude et le peu des pièces qui composaient ma machine, je m'attendais à sentir détraquer tout cela vingt fois le jour: loin d'être étonné de me trouver mourant, je l'étais que je puisse encore vivre, et je ne lisais pas la description d'une maladie que je ne crusse être la mienne. *Je suis sur que, si je n'avais pas été malade, je le serais devenu par cette fatale étude*". E evidentă aici conlucrarea dintre memoria şi imaginaţia afectivă. De o parte, organismul lui vibrant, sensibil lăsa în memoria lui urme adânci de suferinţă; de altă parte, graţie acestei rememorări, având o bogată experienţă dureroasă, toate descripţiile de maladii ce citea îl făceau să realizeze în organismul lui, în stare mai mult sau mai puţin pronunţată, durerile descrise. Fără îndoială, cu o slabă memorie *a* durerilor avute, imaginarea aceasta, a unor dureri neavute încă, n'ar fi fost cu putinţă. Dar el fusese multă vreme bolnav, avea deci o memorie afectivă du-

reroasă; pe urmă, chiar în momentul lecturilor medicale, sănătatea lui era şubredă, se simţea slăbit; în asemenea condiţii nimic mai natural ca imaginarea unor dureri neîncercate. E de sigur, exagerată afirmarea lui, că dacă n'ar fi fost bolnav, ar fi devenit prin studiul medicinei. Totuşi puterea de imaginaţie afectivă e foarte bine descrisă, în scurtul pasagiu citat.

c) In ce priveşte *manifestările voluntare* ale celor două tipuri psihologice deosebite, constatăm iarăşi opoziţii esenţiale. Cei îndreptaţi spre realitatea exterioară vor fi esenţialmente oameni de acţiune, oameni practici. Prezentul îi absoarbe cu desăvârşire.

Cei înclinaţi spre contemplarea lumei interne, vor fi totdeauna stingheriţi, stângaci în activitatea lor. Departe de a-i absorbi, prezentul le face oroare. Nu vor avea niciodată simţul realităţii în desfăşurarea energiei lor. Teoretizând modurile lor de a se comporta faţă de realitate, ei vor fi sau aprinşi după vremurile trecute, dorind întoarcerea lor; ori vor da un contingent de utopişti, sperând pentru viitor alcătuiri sociale din cele mai fanteziste.

Am schiţat într'un chip foarte fugitiv, în rândurile de mai sus, cari sunt deosebirile dintre activi şi contemplativi, din toate punctele de vedere: al stărilor intelectuale, emoţionale şi voliţionale. Am căutat explicarea deosebirilor descrise într'o deosebire de alcătuire biologică, în ceeace numim temperament.

In corpul acestei mici schiţe, am aruncat în treacăt o părere cu privire la raportul dintre tipul analist, reflexiv şi ceeace psichologii moderni numesc memorie emoţională sau afectivă.

Am spus că, în dispoziţia de rememorare afectivă trebue căutată rădăcina; condiţia fundamentală care realizează tipul reflexiv, închinat spre latura interioară a vieţei.

In deosebi, ne oprisem la ceeace numim imaginaţie psichică, imaginaţie a stărilor lăuntrice, şi spuneam că această imaginaţie e realizabilă esenţialmente într'un tip capabil de reminiscenţă afectivă.

Această părere voim s'o reluăm şi s'o desvoltăm într'un articol viitor. Pentru desvoltarea ei, aveam nevoe de această mică schiţă inductivă.

I. Nisipeanu.

NOTE ŞI DISCUŢIUNI

RĂSPUNS D-LUI N. IORGA

Domnule Director,

Vă rog să binevoiţi a da ospitalitate în coloanele revistei Domniei-Voastre următorului răspuns:

Cu privire la o dare de seamă ce am făcut într'o revistă ştiinţifică franceză, d. N. Iorga publică în „Neamul Românesc" din 7 Noembrie, următoarea notiţă:

„O. Tafrali ne trimite un extras din „Revue archéologique" „Les monuments roumains, d'après les publications récentes". Excelente ilustraţii, o preţioasă bibliografie, lipsă completă a cunoştinţei lucrărilor acelui care face această notiţă şi concluzii adesea fundamental false—n'aş îndrăzni să spun că de aceia. Influenţele străine sunt exagerate. D. Tafrali nu ţine seamă de faptul că bisericile cele mai vechi se prezintă în forma unor prefaceri destul de recente".

Notiţa aceasta cred că d. Iorga a scris-o răsfoind în chip superficial extrasul ce i-am trimes. Domnia-sa dacă îl citea cu mai multă luare aminte era să vadă, că concluziile „fundamental false", de care mă învinueşte pe mine, nu sunt decât concluziile lucrărilor colaboratorilor „Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice", ale Domnilor Ghica-Budeşti şi Balş din publicaţia D-lor „Mânăstirea Probota"; ale d-lui Al. Ţigara-Samurcaş din „Arta în România" precum şi ale D-lui arhitect Sp. Popescu din „Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filologie".

Eu n'am făcut, decât să rezumez teoriile acestor specialişti într'o revistă franceză, foarte stimată în lumea ştiinţifică, cu singurul gând de a le face poate un serviciu. In rezumatul meu am căutat chiar să fiu mai moderat în concluzii, decât fiecare în parte din autorii de mai sus.

Domniile lor, studiând la faţa locului monumentele ţării, trebue să fi ţinut fără îndoială seamă de lucrările şi de părerile Domnului Iorga—despre cari nu puteam face o dare de seamă, căci nu mi se îngăduia să vorbesc decât de cele mai recente opere. Dacă concluziile Domniilor lor, întemeiate pe argumente tehnice şi pe studii comparative, sunt în contrazicere cu ale Domniei-sale, pot oare să fiu învinuit eu despre aceasta?

De altfel, chiar aşa fiind, deşi departe de ţară, am la îndemână o bună colecţie de fotografii ale monumentelor noastre, precum şi aproape tot ce s'a scris despre ele; mai am la îndemână pentru studii comparative, biblioteca *Doucet*, care actualmente e cea mai bogată din lume cu privire la publicaţiunile de istoria artei, şi vreo 40.000 de fotografii ale monumentelor orientului creştin, pe cari în mare parte le-am clasat eu pentru instituţiunile artistice şi ştiinţifice de aici. Ele provin din diferite misiuni engleze, germane, ruse şi franceze, prea puţin cunoscute la noi. Cum pe de altă parte sunt peste zece ani, de când lucrez în continuu în domeniul arheologiei, sub controlul riguros ştiinţific al somităţilor din Occident, şi ocupându-mă în special cu arhitectura şi pictura din trecut, cred că nu mi se va lua în nume de rău, chiar de D. Iorga, de îndrăznesc şi eu să am o părere proprie, întemeiată pe argumente, despre care să nu se poată spune că e produsul unei ignoranţe absolute.

Aş fi de altfel prea recunoscător D-lui Iorga, dacă ar binevoi să ne arate, cu argumente tehnice şi istorice, ţinând tot deodată seamă şi de asemănările de netăgăduit dintre monumentele noastre cu cele

străine, pentru ce concluziile autorilor citaţi sunt fundamental falşe.

Primiţi, vă rog, Domnule Director, odată cu viile mele mulţumiri, asigurarea deosebitului meu respect.

O. Tafrali.

Paris, 12/25 Noembrie 1910.

EPILOG LA O SCRISOARE

Domnule Director,

Ca *epilog* al scrisorii mele din unul din numerile revistei d-v., vă rog să binevoiţi a publica următoarele lămuriri:

Numărul X al *Vieţei româneşti* pe lângă o foaie volantă cu un specimen-reclamă de „Papier d'Arménie" îmi aduce şi un mic răspuns al d-lui Garabet Ibrăileanu.

La chipul flagrant cum l'am dovedit de rea credinţă, pentru a întrebuinţa cuvântul cel mai domol, d-sa răspunde cu un tact şi cu o fineţă, ce nu vor scăpa nimănui: „Vrea să stoarcă lacrima cetitorului prin mijloace eftene, când zice că l'am omorît, căci, în realitate, noi numai ne-am făcut că-l asasinăm ca să mai râdem...."

Plăcerea de a fi spiritual trebue să-i fie dată aşa de rar d-lui Ibrăileanu, încât n'aşi mai fi avut nimic de întâmpinat dacă această discuţie asupra unui fapt precis nu s'ar fi amestecat sub pana eminentului critic cu o mulţime de lucruri cu desăvârşire străine de obiectul litigiului, ce poartă bine întipărirea trivialităţii celui ce le scrie.

In tonul fin, ironic, uşor şi spiritual, ce-l caracterizează cu prisosinţă, d. Ibrăileanu face un luminos şi foarte vederic istoric al raporturilor mele şi revista, pe care o ilustrează cu pana sa competentă. Nu ştiu dacă acest lucru poate interesa pe cineva. Pe mine, nu; cu atât mai puţin pe alţii. Dar dacă d. Ibrăileanu ştie plăsmui o serie de citate din lucruri care au fost totuşi publicate, pentru nevinovata plăcere de a se crede spiritual, îşi poate oricine închipui cu cât mai lesne poate fi..... spiritual, când e vorba să reproducă o impresie îndepărtată, un schimb de scrisori întâmplat cândva, sau vreo convorbire avută, sunt ani de atunci, sub acoperişul ospitalier al casei sale... Spiritul bine cunoscut al d-lui Ibrăileanu îşi ia sborul slobod. Şi fiindcă nu-l voiu urmări, nici pe jos, nici călare în toate vulgarităţile pe care le dă la iveală, în stilul lui sprinten, mă voiu opri numai la cea dintâi afirmare pentru a judeca buna credinţa omului, delicateţa simţirii lui, şi eleganţa expresiei:

„...Dar junele literat, spirit cu adevărat liber, ne trimise manuscrisul, un soiu de articol împotriva d-lui V. Pop, iar noi ne grăbirăm să i-l înapoiem, rugându-l *să ne slăbească cu critica literară, dacă ne iubeşte*".

Ei bine, acelaşi Garabet Ibrăileanu îmi scria cu data de 16 August 1907 „Articolul d-tale despre V. Pop e foarte drept şi frumos. E admirabil, şi intră cu totul în vederile revistei noastre".

Cer iertare de a fi dat la lumină acest crâmpeiu de frază dintr'o scrisoare, dar cu oameni de buna credinţa d-lui Ibrăileanu, trebue să te aperi cum poţi, de oareec grosolănia lor pune prea mult temei pe delicateţa şi sfiala altora în lucruri atât de gingaşe.

Că acel articol nu s'a publicat în *Viaţa Românească* ci aiurea, se datoreşte unei comune înţelegeri foarte amabile ca *atitudinea militantă* a revistei să rămână pe seama redacţiei, ceiace am aprobat atunci şi aprob şi acum din toată convingerea.

Să mai amintesc că pe cele câteva articole ale mele publicate apoi în *Viaţa Românească*, d. Ibrăileanu le găseşte acum deşi cam târziu mediocre, hilariante, paupere?.... Ar fi să nu cunoaştem simţul ospitalier al neamului său!... „Dar ele îşi aveau utilitatea lor, adaogă d. Ibrăileanu, pentru acei dintre cititorii noştri, care nu auziseră măcar de numele scriitorilor recenzaţi". Acei scriitori necunoscuţi cititorilor *Vieţei Româneşti*—singurii despre care am scris—sunt E. Faguet, Benvenuto Cellini şi Contesa de Noailles!...

Acesta e omul sub înfăţişarea lui morală, sub care, mărturisesc, nu-l cunoşteam încă. Cât despre scriitor!

Nu. Pe acesta îl cunoaştem din toţi timpii. Şi dela cele dintâi articole mi-am zis:

— Ce zări haine ne-a trimis pe acest pribeag, străin de firea şi de limba strămoşilor noştri? Din ce galbenă pustie a venit pentru a scrie aşa cum scrie, într'un graiu pe care nu-l cunoaşte? Prin ce scunde chilii suburbane a crescut, pentru a aduce cu sine o vulgaritate atât de supărătoare, de gândire, de simţire şi de cuvânt?

Un scriitor adevărat, ca şi regele mitic, preface în aur tot ce atinge; şi acest critic trivializează orice subiect ar trata.

I-a dat Dumnezeu două mâini? Binecuvinteze-l, căci mare lucru i-a dat—dar întrebuinţeze-le la altceva! Sunt atâtea îndeletniciri manuale. Dar să scrie! Pentru ce să scrie, când nu ştie închega două rânduri? Pentru ce să judece frumosul, când cea dintâi mărturie că-l pricepe i-ar fi dacă, punându-şi cenuşe pe cap, ar striga: Am păcătuit, doamne. Ispita mi-a fost mare, dar am învins-o. Şi acum sloboade pe robul tău!

Mulţumindu-vă pentru ospitalitatea acestor rânduri, primiţi vă rog, Domnule Director, expresia sentimentelor mele devotate.

E. Lovinescu.

P. S. Citesc cu surprindere un lung articol al d-lui Ilie Nicolescu, chiar în coloanele acestei reviste. Un răspuns.... Ce răspuns? Dacă incidental am pomenit numele său, era pentru a stabili un punct de plecare într'o discuţie.... cu alţii. D. Nicolescu e deci în eroare când crede că am polemizat cu d-sa. Iar cât despre articolele, a căror paternitate materială şi-o ia asupra-şi atât de cavalereşte, îi pot spune în treacăt că nu le-am citit în *Acţiunea*, de oarece nu eram în Bucureşti, ci cu mult înainte de a apărea şi chiar în *manuscris*, care a stat probabil mai mult în mâinele mele decât în mâinele sale părinteşti. Atât.

E. L.

ISTORIE MILITARĂ

DE LA N. BĂLCESCU LA D. IORGA

„Aţi observat ce se petrece azi în câmpul istoricilor? Apare câte o carte—rea, bună—şi dânşii nu spun nimic despre ea, cu toate că s'ar aştepta părerea lor asupra celor ce se publică în specialitatea pe care o reprezintă. Şi cauza acestei tăceri?....

„In literatură, în filologie ş. a., controlul criticei se exercitează zilnic, numai istoricii renunţă la acest control şi în faţa acestei renunţări nu au cei mai mulţi dreptul să se întrebe dacă într'adevăr în istoria noastră de azi stăpâneşte adevăratul spirit ştiinţific?.... (*Viaţa nouă*, 11, VI, pag.2 2 0).

De sigur că adevărurile acestea nu se pot aplica şi la *Istoria armatei româneşti*, vol. I, a d-lui Iorga (Vălenii de munte, 1910), despre care nu s'au făcut până acum discuţiunile necesare—revistele au vorbit prea puţin poate fiindcă n'a apărut în întregime. E un studiu rezultat din studii numeroase.

Când lucrarea va fi completă, vom avea prilej să analizăm metoda de care s'a slujit autorul în redactarea ei.

Până atunci însă relevăm felul cum redă d. Iorga „sistemul militar românesc în epoca lui Ştefan cel Mare" (pag. 195—204), şi care se aseamănă mult—aşi putea zice mult de tot—cu „arta militară la Moldoveni în timpurile măririi lor" (pag. 98—131) din *Puterea armată la Români* (Bibl. p. toţi, No. 393), a lui N. Bălcescu.

D. Iorga lămureşte „alcătuirea şi felul de luptă al Românilor în epoca lui Ştefan cel Mare... din.... lupte, din tâlmăcirea lor de Ureche, şi mai ales din sfaturile cu privire la oaste, pe care... Neagoe, sau Basarab cel Nou, le dă fiului său Teodosie în cartea sa de „Invăţături" tradusă în româneşte încă din veacul al XVI-lea".

N. Bălcescu apreţiază arta militară din acele vremuri, prin aceleaşi mijloace, afară de unul—destul de important—luptele; istoricul din 1846 nu se ocupă în *Puterea armată* decât rareori de luptele armatei, a cărei destoinicie o discută. Totuşi, după cum vom vedea, ajunge la aceleaşi concluziuni.

Vorbind despre organizare, d. Iorga arată un „sistem de luptă românesc, întregit cu elemente slavo-bizantine şi ungureşti".

Bălcescu scrie şi el de. „pedestrimea străină" ce „se compunea din Sârbi, Bulgari, Arnăuţi şi Greci".

In *Istoria armatei româneşti* se arată că „Domnul Moldovei dispunea de boeri şi „ţară", dar mai ales de Curtenii săi".

In *Puterea armată* cam acelaş lucru: „....se osebia în *ostaşi cu leafă* şi *ostaşi fără leafă*.... Curtenii, sau cei ce n'ajunseseră încă la treapta boierească şi slujiau la curtea domnească. Toţi aceşti curteni erau mai mult o jandarmerie.

1) V. *Revista Infanteriei* No. 160, 1910, pag 103.

D. Iorga are un capitol foarte instructiv, *Ţăranii ca element militar în Moldova*, şi pe care îl întăreşte printr'o interesantă citaţie din Dlugosz: „...Ştefan, strângând sub steag pe toţi, şi ostaşi şi ţărani, aşa încât numai femeile şi copiii să rămâie acasă, îi ieşia înainte, gata să moară cu toţi ai lui or să învingă".

La Bălcescu asemenea capitol lipseşte; ideea însă se găseşte; e redată concis, dar destul de înţeles: „....la trebuinţă se făcea *ridicarea gloatelor*, de pe cum istoria ne-o arată în multe cazuri". Gloatele acestea sunt fără îndoială „toţi ţăranii" din mărturia lui Dlugosz.

Afirmaţia lui Bălcescu „disciplina la Moldoveni era foarte strasnică" pare că ar fi sinteza constatărilor d-lui Iorga: „dacă prindea pe vre-un ţăran fără săgeţi, arc şi sabie, or că n'a venit la oaste cu pinteni, fără milă-l osândia la pierderea capului".

Aceeaşi ideie susţine şi d. Iorga când zice: „călărimea lui aproape singură câştiga însă luptele..." ca şi Bălcescu când afirmă: „călărimea însă era arma lor cea mai perfectă".

Citatele din învăţăturile lui Neagoie, de cari se folosesc amândoi istoricii[1]), ca să scoată în relief „deosebirile în oastea munteană", faţă de cea moldovenească, formează încă un punct de asemănare.

Sunt, şi chestiuni, cari deşi se întrevăd des şi la Bălcescu, nu sunt însă scoase în relief după importanţa lor: „...pentru a înţelege acest lung şir de biruinţe mari cu mijloace puţine, zice d. Iorga, trebuie să se amintească încă un element de sănătate morală, de încredere şi avânt în oastea Moldovei: prezenţa Domnului însuşi în toate războaiele ţării, şi aproape chiar în toate luptele. El era sufletul acestei oştiri"...

Deosebiri şi mai mari găsim la armament. Bălcescu susţine că Moldovenii „tunuri.... n'aveau multe în oştirea lor.... pentrucă ei iubeau prea puţin armele cu foc". D. Iorga cu totul altfel: „Incă dela început, Ştefan a avut tunuri şi a ştiut să le găsească rostul".

Asemănările însă, în ceeace priveşte aprecierea sistemului militar de sub Ştefan cel Mare, sunt—după cum am arătat—destul de pronunţate. Ele arată—fără să atingă câtuşi de puţin valoarea *Istoriei armatei româneşti*—că şi *Puterea armată la Români* are multe părţi adevărate, neinfluenţate de sufletul lui Bălcescu „care măria şi împodobia trecutul pentru a da încredere prezentului şi a pregăti un viitor".

Şi e o întâmplare rară faptul că justeţea lucrării din 1846, a unui istoric idealist[2]), e adeverită, după 64 de ani, printr'o altă lucrare cu acelaş conţinut şi cu acelaş scop, în 1910, a unui istoric „descoperitor, publicator şi critic de isvoare".

E poate sancţiunea cea mai fericită.

George V. Haneş
Sub-locotenent în infanterie

1) V. Bălcescu, pag. 65 şi N. Iorga, pag. 199.

2) Cestiunea aceasta o voiu desvolta-o în *Idealul militar la scriitorii români.*

TRIBUNA CITITORILOR

UN RĂSPUNS

Prea Stimate Domnule Rădulescu-Motru

Imi este deocamdată imposibil să continui—după cum am promis—expunerea de idei făcută în linii mari în „Glasul unui zionist"

Doresc însă să protestez împotriva nedreptelor acuzaţii ce mi s'au adûs, că glasul meu ar fi pornit din ură şi că fără permisiune am vorbit în numele tuturor evreilor din România.

Eu cred că articolul încriminat, nu numai că n'a vorbit în numele *tuturor* evreilor, dar nici măcar în numele zioniştilor. Imi pare rău că cu toată precizia şi prudenţa tot s'au găsit un grup şi un conaţional, cari să interpreteze astfel glasul zionistului, dau asupra mea toată vina, rog totuşi să mi se recitească articolul.

Ţin să relevez: o expunere *generalizatoare* de idei este nu numai admisibilă, dar chiar logică, pentru un cercetător obiectiv care-şi formează o părere profetică asupra rezultatelor viitoare ale unei evoluţiuni, cercetând statica, starea prezentă.

Dar se înţelege generalizatoare numai în acest senz. Eu n'am susţinut niciodată că glasul răsună în numele tuturor evreilor. Susţin însă, că sub deosebite forme, religioase, politice, sociale, culturale, concepţia zionistă este aspiraţia seculară a majorităţii noastre covârşitoare.

Acest adevăr nu-l poate contrazice decât un necunoscător—vinovat sau nevinovat—al realităţii evreieşti.

Sper că în numărul viitor voi putea complecta primul articol, şi atrag atenţiunea că aceia ce doresc să se releve şi discute este *principiul drepturilor omeneşti*, în virtutea căruia se poate face emanciparea evreilor din România.

El este singurul principiu care poate coordona acţiunea cetăţenilor români iubitori de dreptate şi de progresul ţării, şi a evreilor doritori de câştigarea drepturilor cetăţeneşti.

Pe baza acestui principiu se poate porni lupta, în care să se simtă cot la cot soldaţii recrutaţi din orice tabără, întru realizarea acelei reforme atât de necesară dreptăţei, progresului şi libertăţei.

Vă rog a da aceste publicării, şi vă salut respectuos.

S. Lazar.

Iaşi în 9 Noembrie 1910.

Să nu lipsească din nici o casă

Minunatul FRANTZBRANNTWEIN

„DIANA"

Cel mai bine preparat şi cel mai bine-făcător în cazuri de:

Dureri de cap provenite din călduri sau alte cauze

DURERI DE REUMATISME sau alte DURERI provenite din RACELI

Nevralgii Sciatic Lumbago, *Guturaiul* dispare numai prin mirosire.

OBSERVAŢI ca eticheta şi plumbul pe fiecare sticlă să poarte numele:

„DIANA"

INSTRUCŢIUNE: UN MASSAJ CU „DIANA"

dă corpului omenesc cea mai plăcută senzaţie răcoritoare, ferindu-l de sudorile neplăcute care-l expun la răceli.

Invelindu-se însă cu flanelă părţile dureroase, DUPĂ MASSAJ, se simte imediat o căldură plăcută şi ca prin farmec durerile dispar.

DE VANZARE IN TOATA TARA.— Un flacon mic bani 70, mijlociu Lei 1.20, un flacon mare Lei 2.40

FABRICA BUCUREŞTI, ŞOSEAUA VITAN, 11

TEATRU-MUZICA

A V-a serie de *Matineuri Literare* date de D-ra *Lucia Rosand* din V. Alexandri, C Negri, Al. Sihleanu, M. Eminescu, I. Creangă, Gr. Alexandrescu, N. Beldiceanu, J. Negruzi, Al. Vlahuţă, Carmen Silva, G. Goşbuc, G. Murnu, P. Cerna etc. va avea loc în sala Eintracht strada Dionisie No, 64, *Duminică 21 Noembrie* orele 2 p. m.

C. Negri! Toast ţinut la Paris în 27 Decembrie 1848 în mijlocul Românilor emigraţi.

V. Alexandri: Serile la Mircești.

M. Eminescu: Singurătate.

Gr. Alexandrescu: Satira spiritului meu.

M. Eminescu: Ruina, (fragment dintr'o tragedie istorică).

J. Negruzzi: din Heine: Don Ramiro, (acc. cu harpa).

J. Thenard: O vedere (Monolog).

P. Cerna: Floare şi Genună.

Al. Sihleanu: Beţia.

Carmen Silva: Vântul, Mamă, Dâmboviţa.

I. Brătesca-Voineşti: Vircolacul.

M. Eminescu: Scrisoarea IV-a, (acc. cu harpa).

Preţurile: *Loc rezerval* 5-lei. Abonament de 6 locuri 20 lei.

Stal I 4, — „ „ „ „ 18 —

„ *II* 3, — „ „ „ „ 12

„ *III* 1, —

Editeurs:

ZANICHELLI de Bologna, ALCAN de Paris, ENGELMANN de Leipzig, WILLIAMS et NORGATE de Londres.

„SCIENTIA"

REVUE INTERNATIONALE de SYNTHESE SCIENTIFIQUE.

Direction: G. BRUNI — A. DINISI — F. ENRIQUES A. GIARDINA — E. RIGNANO

4 numeros par an, de 280—300 pages chacun.

On se plaint de plus en plus des etrets de la spécialisation à outrance à laquelle les hommes des siences sont condamnés. *Scientia* a été fondée en vue de contrebalancer ces fâcheux eferts. Elle publie des articles qui se rapportent aux branches difevses de la recherche théorique, depuis les Mathématiques jusqu'à la Sociologie, et qui tous sont d'un intérêt général: elle permet ainsi à ses lectures de se tenir au courant de l'ensemble du mouvement scientifique contemporain.

Scientia, qui est dans sa quatrième année d'exisence, a conquis du premier coup la faveur du monde savatt, grâce à la collaboration qu'elle s'est assurée des autorités scnientifiques le plus éminen_es de l'Europe et de l'Amérique. Elle a publié, outre les articles de ses directeurs: MM Bruni, Enriques, Dionisi Rignano, des travaux de MM. Poincaré, Picard, Tannery Vo, erra, Boutroux, Borel, Fabry, Zeuthen, Zeeman, Arrhenius, Gorges Darwin, Lowel, Ritz, Seeliger, Soddy, Ostwald, Wallerant, Lehmann, Schiaparelli, Ciamician, Raffaele, Foà, Höber, Galeotti, Ebstein, Demoor, Asher, Fredericq, Lugaro, Delage, Caullery, Rabaud, Driesch, Wiessner, Haberlandt. Bohn, Clap rède, Janet, Rey, Pikler Cunningham, Westermarck, Kidd, Landry, Vilfredo Pareto, Achille Loria, Sombart, Carver, Oppenheimer, Meillet, Bortkiewicz, Riccobono, Philippe Sagnac, Salomon Reinach, Simmel, Scialoja, etc.

A partir de Janvier 1909 *Scientia* joint au texte principal, portant les articles dans la langue de leurs auteurs, un supplément avec la traduction française de tous les articles allemands, anglais et italiens. Elle est ainsi accessible à quiconque connaît la seule langue française.

Prix de l'abonnement:

25 francs. — 20 mk., — 20 sh.

Direction et Rédaction: Milan, Via Aurelio Saffi, 11

Cea mai ingenioasă maşină de scris este

„YOST"

Singura care scrie fără panglici

MODEL 10: cu claviatura dublă.

MODEL 15: cu scrisul vizibil şi claviatura simplificată.

Cu tabulator pentru tablouri, devize, etc. Cu adaptator pentru scrisul în mai multe culori.

BUCUREŞTI

Calea Victoriei No. 54. TELEFON

CABINETUL MEDICAL MODERN

PENTRU BOALE DE PIEPT ŞI STOMAC

AL

Dr. I. MITULESCU

Fost colaborator la INSTITUTUL KOCH (Berlin) şi Asistent la I-a clinică medicală a PROF. LEYDEN din Berlin

SPECIALIST IN BOALE DE PIEPT ŞI STOMAC

(ADULŢI ŞI COPII)

Instalaţie specială pentru examinarea cu „RAZELE ROENTINGEN

„ „ „ aplicarea ELECTRICITĂŢEI

„ „ „ INHALAŢII, BAI ŞI MASAGIU ELECTRIC

Laborator Special pentru analize de URINĂ, SPUTĂ, etc.

Consultaţiuni în toate zilele de la 9—12 a. m. şi 4½—7½ p. m. precis.

Pentru săraci, bolnavi de piept gratis Marţea şi Sâmbăta de la 3—4½ p. m. precis. LA INSTITUTUL de BINE-FACERE

STRADA COVACI, 19 (Etagiul I). — Telefon 19/58 —

TÂMPLĂRIA

C. MIHAILESCU & BALOŞAN

ABSOLVENT AL ŞCOALEI SUPERIOARE DE ARTE ŞI MESERII DIN BUCUREŞTI

PREMIAT LA EXPOZIŢIA DIN 1903 ŞI 1906

EXECUTĂ ORI ŞI CE LUCRĂRI DE ACEASTĂ BRANŞĂ CU PROMPTITUDINE ŞI ACURATEŢĂ.

AVÂND 20 ANI PRACTICĂ ÎN STRĂINĂTATE

ATELIER ŞI CASA PROPRIE

15, STRADA ŞERBĂNICĂ.— BUCUREŞTI.— STRADA ŞERBĂNICĂ, 15.

FINANŢE ŞI COMERŢ

Comerţul exterior al României în 1909

— Constatări şi păreri —

Din datele provizorii comunicate de Direcţiunea Satisticei a Ministerului de Finance, putem azi să ne lămurim câte-va puncte mai însemnate asupra negoţului ţărei noastre cu străinatea în cursul anului 1909.

Comerţul exterior al României a atins, în 1909, valoarea globală de 833.379.171 lei, — o cifră superioară anului precedent, însă inferioară anilor 1907 şi 1906.

In 1907, comerţul exterior a ajuns la suma cea mai înaltă (C-a 985 mii lei), — şi desigur în anul curent transacţiunile noastre cu străinătate vor trece chiar *miliardul*, din cauza bestşugului agricol şi preţurilor favorabile pentru cereale.

Anul 1909 s'a încheiat cu o balanţă comercială activă — dealtminteri ca şi ceilalţi ani dela 1905 în urmă. Exportul — 465 mil. lei — a întrecut importul — 368 mil. lei cu aproape 97 mil. lei. Acest sold al balanţei noastre comerciale este absolut necesar pentru acoperirea balanţei pasive a plăţilor faţă de străinătate, pentru plata anuităţilor împrumuturilor publice (de stat, comunale), pentru răsplata capitalului străin întrebuinţat în instutuţiunile financiare şi întreprinderile industriale dela noi.

Cu soldul activ al balanţei noastre comerciale, cu cei 97 mil. lei, trebue să acoperim soldul pasiv al balanţei de *plată*, — dobânda şi amortismentul datoriilor contractate în străinătate de către întreaga noastră economie naţională

Exportul nostru are ca fundament produsele solului; acestea, în 1909, s'au trimis peste graniţă în val. de 410 mil. Dacă adăogăm la această cifră, valoarea exportului de petrol (36 mil lei), — ne apropiem cu mult de suma globală a întregului nostru export.

Cultura cerealelor, explotarea pădurilor şi industria petrolului sunt cele 3 punctele de razem ale exportului României. Desfacerea „animalelor vii" în străinătate,— despre care se vorbeşte atât de mult în ultimul timp, căutându-se mijloacele întru desvoltarea ei. — în 1909 nu a atins de cât cifra de 2.693.000 lei.

Exportul nostru, fără îndoială, suferă mult de *unilateralitatea*, (restrânsul număr de articole) alcătuirei sale. Aceasta e un rău, ce se observă în toate statele cu caracter pronunţat agrar, printre care se numără şi ţara noastră.

Mai ales, când structura economico-socială, — existenţa marei proprietăţei rurale — *condamnă* un stat la un anumit fel de producţiune agricolă — exploatarea sălbatică a pământului în vederea culturei de cereale, — lucrurile se înrăutăţesc iar exportul nu poate, nu trebue salutat cu bucurie, în mod necondiţionat. El poate se ridică pe o cauză principală: foametea continuă a populaţiei săteşti.

Importul ţări e alcătuit, în cea mare parte, de mărfurile fabricate, destinate în deosebi consumaţiunei,—cum sunt în majoritatea cazurilor, articolele de textile vegetale, etc. — sau de instrumente cari găsesc întrebuinţare în producţia ţărei,—spre pildă maşinile metalele, lucrări de metale etc.

Intru cât e vorba de întâia parte a importului — aceea destinată direct cousumaţiunei — e neîndoios că ea intră mai ales în mână claselor de sus şi de mijloc,— în consumaţia populaţiei orăşeneşti.

Ţăranul produce (prin muncă istovitoare) *exportul* iar *restul populatiei consumă importul* ţări!

Partea 2-a a importului — acea a instrumentelor de producţie — destul de mare ca valoare, în bani are o deosebită importanţă pentru lărgirea şi raţionalizarea producţiei noastre.

Din cercetarea structurei importului, şi exportului României, se confirmă un adevăr general: comerţul exterior al unei ţări este exprimarea credincioasă a stadiului de desvoltare economică a unui stat, este în acelaş timp, un indiciu sigur care ne lămureşte dacă mul luminos sau întunecos sănătos sau primejdios, pe care păşeşte gospodăria unui popor.

α-ω

MINISTERUL FINANŢELOR

DIRECŢIUNEA CONTABILITĂŢII GENERALE A STATULUI ŞI A DATORII PUBLICE

DATORIA PUBLICĂ

PUBLICAŢIUNE

No. 101208 din 3 Noembrie 1910

A 44-a tragere la sorţi a titlurilor de rentă 4 % amortibila din 1889 împrumutul intern, de 32.500.000 lei, se va efectua în ziua de 1/14 Decemvrie 1910, la ora 10 dimineaţa, în sala specială a Ministerului Finanţelor conform dispoziţiunilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial No. 245 din 8 Fevruarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri în valoare nominală de 323.200 lei în proporţia următoare:

32	titluri a	5.000 lei	160.000 lei
159	„ „	1.000 „	159.000 „
42	„ „	100 „	4.200 „
233	titluri pentru o valoare nominală de:		323.200 lei

Publicul este rugat a asista la tragere.

No. 101.209 din 3 Noembrie 1910

A 34-a tragere la sorţi a titlurilor de rentă 4% amortibila din 1889 împrumutul exter, de 50.000.000 lei se va efectua în ziua de 2/15 Decembrie 1910, ora 10 dimineaţa, în sala specială a Ministerului Finanţelor, conform dispoziţiunilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial No. 245 din 7 Februarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri pentru o valoare nominală de 487.500 lei în proporţia următoare:

49	titluri a	5.000 lei	245.000 lei
194	„ „	1.000 „	194.000 „
97	„ „	500 „	48.500 „
340	titluri pentru o valoare nominală de:		487.500 lei

Publicul este rugat a asista la tragere.

No. 105.694 din 11 Noemvrie 1910

Purtătorii de titluri de rentă română 4% emisiunea din 1889, împrumutul de lei 32.500.000. al căror ultim cupon are scadenţa de 1 Ianuarie 1911, sunt informaţi că Ministerul Finanţelor a luat măsuri de a li se libera o nouă foaie de cupoane, al cărui prim cupon va purta scadenţa de 1 Iulie 1911.

Posesorii unor astfel de titluri sunt invitaţi a depune, cu începere de la 20 Noemvrie şt. v., borderouri, ale căror formulare se liberează gratuit, semnate în dublu exemplar, cuprinzând numărul şi valoarea titlurilor ce posed.

Borderourile vor fi depuse.

În București:
La Ministerul de Finanțe (subdirecția Datoriei Publice);
La Banca Națională a României, și
La Casa de Depuneri, Consemnațiuni și Economie.
În Provincie:
La administrațiile financiare.

La data ce se va fixa prin publicații ulterioare, posesorii titlurilor se vor prezenta la autoritățile unde au făcut cerere pentru a li se libera noilé foi de cupoane; în acest scop vor prezenta titlurile ce posed, pentru a fi controlate și stampilate cu viza autorității, semnând de primirea noilor foi de cupoane pe verso celui de al doilea borderou.

Pentru titlurile cari se găsesc în păstrarea Casei de Depuneri, și prin urmare consemnate sub recepisele acelei Case, Ministerul aduce la cunoștință că Direcțiunea generală a Casei de Depuneri își ia sarcina de a ataşa la titlurile aflate în păstrarea sa noile foi de cupoane.

Posesorii unor asemenea tatluri vor adresa borderourile de cari se face mențiune mai sus deadreptul Direcțiunii Casei de Depuneri, cu o cerere în care să se indice numărul și data recepisei sub care se găsesc consemnato titlurile specificate în borderouri, precum și administrația financiară prin care s'a făcut depunerea.

Pentru fiecare recepisă se va face cerere deosebită și borderouri separate.

Pentru titlurile depuse ca garanții, dote, averi de minori, etc., cererile de liberarea noilor foi de cupoane se vor face fie de proprietarii titlurilor, fie de autoritățile cari păstrează recepisele constatatoare de efectuarea acelor depozite.

p. Ministrul Finanțelor, *JIPESCU*.

MARCO DATTELKREMER
STRADA CAROL, 62 (vis-à-vis de Hotel Regina)
CEL MAI ASORTAT MAGAZIN DE MOBILAT DIN ȚARĂ
COVOARE, DRAPERII, PERDELE, PREȘURI, LINOLEUM, etc., etc.
SOBE cele mai perfecționate BELGIENE și GERMANE
DORMITOARE, SUFRAGERII, SALOANE, BIUROURI, etc.
MAȘINI de CUSUT cu prețurile originale ale Fabricei.
PREȚURI REDUSE ȘI ABSOLUT FIXE.—VÂNZARE ȘI ÎN RATE.

„MERCUR"
SOCIETATE COOPERATIVA
SECȚIA CONSUM. — BUCUREȘTI
Coloniale, Delicatese, Băuturi, Șampanie
CEL MAI MARE ȘI CEL MAI EFTIN MAGAZIN DIN ȚARA pentru **Coloniale, Băuturi și Delicatese**
CEL MAI MARE ȘI CEL MAI VARIAT DEPOU de **ȘAMPANIE**
MAGAZINUL ȘI BIROUL IN BUCUREȘTI, CALEA VICTORIEI, 52
TELEFON No. 18/0
SUCURSALĂ IN CONSTANȚA, PIAȚA INDEPENDENȚEI, 42.
Transportul la domiciliu gratis. Prețurile fixe.
CATALOGUL SE TRIMETE DUPĂ CERERE GRATIS
Expeditiuni în provincie contra ramburs

O AVERE

cuprinde, o singură

OPTIME DE LOS

cu a cărei valoare de LEI 1.50

puteţi câstiga

LEI 90.000

Colectura Principală Română

Nicolae Eustaţiu S-ri

Bucureşti, Str. Doamnei, 8. — Telefon 11/86

Sucursală: Str. Regală 2 (în tutungerie)

a plătit în mod discret clienţilor săi

MILIOANE peste MILIOANE

Comandaţi de urgenţă spre a putea fi serviţi conştiincios:

1/8 lei 1.50 1/4 lei 3, 1/2 lei 6, 1/1 lei 12.

VIILE

DUILIU ZAMFIRESCU

2, STRADA ZORILOR, 2

Palatul Muntelui de Pietate

TELEFON No. 25 97

Vinuri de cea mai superioară calitate

LOCAL DE CONSUMAŢIE

Serviciu la domiciliu

Angrosiştilor li se acordă rabat

Boalele Intestinului

DIAREEA (LA COPII ŞI ADULŢI), DIZENTERIA COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ŞI TOATE BOALELE CE PROVIN DIN **Infecţiunele Intestinale** SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN

LACTOFERMENT

(Bulion paralactic)

APROBAT DE CONS. SANITAR SUPER.

ZILNIC PREPARAT PROASPĂT NUMAI LA

LABORATORUL Dr. ROBIN

5, Str. I. C. Brătianu 5. — Telefon.

Un flacon 2 lei. In provincie contra mandat 2,50

Cereţi prospecte gratuite

SANATORIUL Dr. GEROTA

CONSTRUIT ŞI MONTAT

Special pentru tratamentul boalelor chirurgicale

OPERAŢIUNI ŞI FACERI

Bulevardul Ferdinand 48, Bucureşti

TELEFON 1/44

Să nu lipsească din nici o casă

Franzbranntwein „Dr. KONYA"

Fricţiune întăritoare pentru *musculatură*, infailibilă contra durerilor rheumatismale, la gută, lumbago şi ori-ce răceli. Intreţine sănătatea, puterea şi frumuseţea corpului. — Flacon de buzunar 50 bani. Flaconul original LEI 2.

Franzbranntwein cu Menthol

de Dr. Konya se distinge prin puterea sa antiseptică şi racoritoare. Ca atare este recomandat în special contra durerilor nevralgice, durerilor de cap şi contra afecţiunilor catarale.

Flacon de buzunar 60 bani.—Flaconul original LEI 2.25

— SE GĂSEŞTE LA FARMACII ŞI DROGUERII —

Feriţi-vă de imitaţiuni! Veritabilul Franzbranntwein Dr. Konya poartă marca „Fortuna" depusă la Tribunal şi semnătura Dr. Konya şi fiu pe gâtul sticlei.

Ciocolata si Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători

ALBERT BAER, Bucureşti. Str. Numa-Pompiliu No. 7